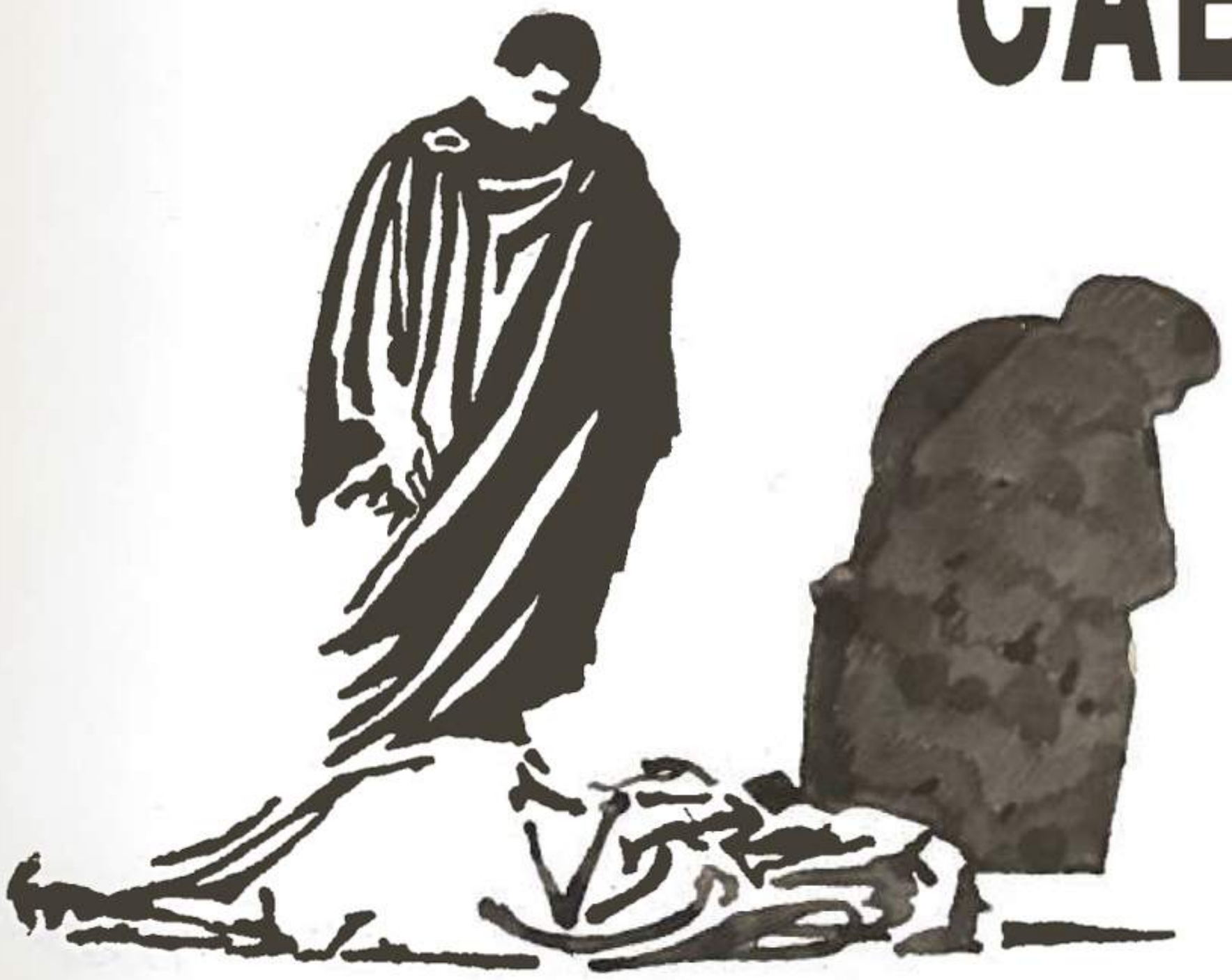
REMZİ KİTABEVİ

W. Shakespeare

JULIUS CAESAR

W. Shakespeare
JULIUS CAESAR

JULIUS CAESAR

W. SHAKESPEARE

JULIUS CAESAR

Çeviren:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

5. Basım

Remzi Kitabevi

JULIUS CAESAR / W. Shakespeare

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 975-14-0235-2

BİRİNCİ BASIM: 1986
BEŞİNCİ BASIM: Haziran, 1998

Remzi Kitabevi A.Ş., Selvili Mescit Sok. 3, Cağaloğlu 34440, İstanbul.
Tel (212) 513 9424-25, 513 9474-75, Faks (212) 522 9055

WEB SAYFASI : http://www.remzi.com.tr
E-POSTA : post@remzi.com.tr

Remzi Kitabevi A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

KİŞİLER

JULIUS CAESAR	
OCTAVIUS CAESAR	Caesar'dan sonra
MARCUS ANTONIUS	başa geçen üçler
AEMILIUS LEPIDUS	
CICERO	
PUBLIUS	Senatörler
POPILIUS LENA	
MARCUS BRUTUS	
CASSIUS	
CASCA	
TREBONIUS	Caesar'a karşı birleşenler
LIGARIUS	
DECIUS BRUTUS	
METELLUS CIMBER	
CINNA	
FLAVIUS	
MARCELLUS	Halk yargıçları
ARTEMIDORUS	Knidos'lu bir filozof
Bir Kâhin	
CINNA	Bir şair

MESSALA LUCILIUS TITINIUS CATO, genç VOLUMNIUS Bir başka şair	Brutus'la Cassius'un dostları
VARRO CLITUS CLADIUS STRATO LUCIUS DARDANUS	Brutus'un adamları
PINDARUS	Cassius'un adamı
CALPURNIA	Caesar'ın karısı
PORTIA	Brutus'un karısı

Yurttaşlar, senatörler, askerler.

PERDE I

Sahne I

Roma'da bir sokak. Flavius, Marcellus ve bir sürü yurttaş girerler.

FLAVIUS

Savulun buradan, aylaklar! Haydi işinize!
Bayram mı var? Ne oluyor? Biliyor musunuz ki siz,
Bir iş günü, işçi kılığınıza girmeden
Dolaşamazsınız ortada? Sen söyle, işin ne senin?

BİRİNCİ YURTTAŞ

Ben mi? Marangozum.

MARCELLUS

Hani meşin önlüğün? Hani cetvelin öyleyse?
Nedir bu kılığın? Ya sen? Senin işin ne?

İKİNCİ YURTTAŞ

Doğrusu, bayım, güzel iştir benimki,
İnsanları ben yürütürüm diyebilirsiniz.

MARCELLUS

Zenaatın nedir? Doğru dürüst karşılık ver.

İKİNCİ YURTTAŞ

Benim zanaatımda kimseye kötülük etmeden herkese pençe vurabilir insan.

MARCELLUS

İşin *ne* senin, aşağılık herif, işin ne senin?

İKİNCİ YURTTAŞ

Aman yırtınmayın böyle, sayın bay.
Hoş, bir yeriniz yırtılırsa dikebilirim ya!

MARCELLUS

Bu ne demek oluyor? Neyimi dikermişin, edepsiz herif?

İKİNCİ YURTTAŞ

Pabuçlarınızı canım.

MARCELLUS

Ha, eskicisin demek?

İKİNCİ YURTTAŞ

Doğrusu, bayım, benim bütün hayatım bizim demektir. Benim işim şununla bununla değil hep bizimledir. Ben pabuçların cerrahıyım açıkçası, ölümlerden kurtarırım onları. Öküz derisi üstünde yürüyenlerin hepsi benim elime düşer.

FLAVIUS

Anladık, ama niçin dükkanında değilsin bugün?
Ne diye dolaştırıyorsun bu adamları sokaklarda?

İKİNCİ YURTTAŞ

Pabuçları eskisin de bizim dükkânın işi artsın diye. Ama, daha doğrusunu isterseniz, Caesar'ı görmek ve şerefine bayram etmek için bıraktık işleri bugün.

MARCELLUS

Niçin bayram edecekmişsiniz?
Hangi zaferle yurda dönüyor bugün?
Hangi kralları vergiye bağlamış ta
Getiriyor Roma'ya arabasının ardı sıra?
Sizi gidi katı yürekli herifler sizi,
Sizi gidi kaya parçaları, taş yığınları,
Cansız kütüklerden daha duygusuz yaratıklar
Zalim çocukları Roma'nın,
Pompeius'u hiç tanımadınız, görmediniz mi siz?
Siz değil miydiniz surlara, mazgallara üşüşen,
Kulelere, damlara, bacalara tırmanan,
Çocuklarınız kucağınızda
Akşamlara dek sabırla bekleyenler görmek için
Koca Pompeius'un Roma sokaklarından geçtiğini?
Siz değil miydiniz, daha arabası görünür görünmez
Hep bir ağızdan bağrışarak
Tiber nehrinin derin oyuklu kıyılarını
Yankılara boğup zangır zangır titretenler?
Öyleyken bugün yine siz giyinmiş kuşanmış
Düğün bayram ediyorsunuz öyle mi?
Çiçekler saçıyorsunuz yollarına
Pompe'nin kanı üstünde zafer yürüyüşü yapanın!
Dağılın!
Koşun evlerinize, diz çöküp yalvarın tanrılara
Durdursunlar diye bir an önce
Bu nankörlüğünüz üstüne yağdı yağacak belayı.

FLAVIUS

Gidin, gidin, sevgili yurttaşlarım,
Bu suçunuzu yıkamak için gidin, toplayın
Bütün fakir fukara kader ortaklarınızı;
Getirin, hepsini Tiber kıyılarına

Ağlayın, gözyaşlarınız taşırsın suları
En yüksek yamaçların başına dek.

(Halk çıkar).

Bak nasıl gevşiyor aşağılık mayaları;
Sıvışıp gidiyor hepsi süklüm püklüm.
Sen bu yoldan Kapitol'a doğru in,
Ben şurdan gideyim.
Heykeller üzerinde çelenkler görürsen
Kaldır at hepsini.

MARCELLUS

Yapabilir miyiz bunu?
Luperkus bayramı da var bugün, biliyorsun .

FLAVIUS

Ne bayramı olursa olsun;
Caesar'ın astığı hiçbir çelenk
Kalmasın heykellerin üstünde.
Ben sokaklara girip halkı dağıtacağım.
Sen de kalabalık gördüğün yerde öyle yap.
Caesar'ın kanatlarında büyüyen tüyleri
Yolalım ki böyle yolabildiğimiz kadar
Fazla yükseklere uçamasın alabildiğine:
Yoksa insanüstü yüceliklere ulaşıp
Bir köle korkaklığı içinde yaşatır bizi.

Sahne II

Caesar, Antonius, Calpurnia, Portia, Decius, Cicero, Brutus, Cassius, Casca girerler. Arkalarında halk, halk arasında bir kâhin vardır. Tören müziği duyulur.

CAESAR

Calpurnia!

CASCA

Hey, susun! Caesar konuşuyor!

(Müzik kesilir).

CALPURNIA

Burdayım, efendimiz.

CAESAR

Antonius koşuya girdiği zaman
Yolu üstünde dur. Antonius!

ANTONIUS

Buyur, yüce Caesar.

CAESAR

Koşarken Calpurnia'ya çarpmayı unutma.
Atalarımızın dediğine göre, kutsal yarışta
Kısır bir kadına sürtünmek
Verimsizlik büyülerini bozarmış.

ANTONIUS

Unutmam. Caesar «Şunu yap» dedi mi
Yapılmış demektir o.

CASCA

Haydi, törenin hiçbir eksiği kalmamalı.

(Müzik yeniden başlar).

KÂHİN

Caesar!

CAESAR

Ha! Kim çağırıyor beni?

CASCA

Kesin bütün gürültüyü. Susalım yine.

(Müzik durur)

CAESAR

Kim o beni çağıran kalabalığın içinden?
Biri bağırdı bütün müziği bastırıp
Caesar diye. Konuş. Caesar durdu dinliyor seni.

KÂHİN

Ayın on beşlerinden sakın.

CAESAR

Kim oluyor bu adam?

BRUTUS

Bir kâhin ayın on beşlerinden sakının diyor.

CAESAR

Getirin önüme şunu; yüzünü göreyim.

CASCA

Hey ahbap! Çık kalabalıktan;
Kaldır gözlerini Caesar'a.

CAESAR

Ne diyorsun bana? Söyle bir daha.

KÂHİN

Ayın on beşlerinden sakın.

CAESAR

Ne sayıklıyor bu adam! Bırakın gidelim. Yürüyün.

(Hepsi çıkar. Yalnız Brutus'la Cassius kalır).

CASSIUS

Koşuyu görmeye gidecek misin?

BRUTUS

Hayır, ben gelmeyeceğim.

CASSIUS

Ne olur, gel.

BRUTUS

Eğlence istemiyor canım. Bende pek arama
Antonius'un o kabına sığmayan coşkunluğunu
Ama senin isteğine engel olmayayım, Cassius;
Bırakayım seni.

CASSIUS

Brutus, bu son günlerde bakıyorum da sana
Gözlerinde eski tatlılığı, dostluğu
Göremiyorum bana karşı.
Bir hayli soğuk, bir tuhaf davranıyorsun
Seni seven dostuna.

BRUTUS

Beni yanlış anlama, Cassius:
Eğer yüzüm daha asık göründüysе sana,
Bu değişiklik yalnız kendi içimle ilgilidir.
Birkaç zamandır birbiriyle çatışan
Duygular, düşünceler içindeyim;

Kendi kendimle uğraşıyorum yalnız.
Bu yüzden görünüşüm değişmiş olabilir az çok,
Ama yakın dostlarım alınmamalı bundan,
Ki seni de onlar arasında biliyorum, Cassius.
İlgisizliğime başka anlam verme:
Zavallı Brutus kendi kendisiyle savaşıyor,
Başkalarına sevgisini gösteremiyor, de.

CASSIUS

Demek, Brutus, yanlış anlamışım duygularını,
Bu aldanış yüzünden de içime gömdüm
Nice büyük düşüncelerimi, önemli tasarılarımı...
Sevgili Brutus, sen kendi yüzünü görebiliyor musun?

BRUTUS

Hayır Cassius; insan kendi yüzünü
Yansıma yoluyla görebilir yalnız,
Yansıtan da bizden başka bir şeydir ister istemez.

CASSIUS

Çok doğru; işte onun için de, Brutus,
Size gizli değerlerinizi gösterecek
Kendi görüntünüzü yansıtacak
Aynalar olmayışından yakınıyor herkes.
Ben Roma'da, ölümsüz Caesar'dan başka,
En ileri gelenlerden çoğunun
Brutus sözünü ettiklerini duydum.
Boyunduruk altında geçirdikleri
Bu kötü günlerden yakmarak,
Soylu Brutus gözlerini açsa dediler bana.

BRUTUS

Kendimde olmayan şeyleri bana aratarak
Hangi belalara sürüklemek istiyorsun beni?

CASSIUS

Canım Brutus, beni dinleyeceksin öyleyse:
Madem bir başka yerde yansımadan
Göremiyorsun kendi kendini,
Ben bir ayna olup sana, övmeden seni,
Koyacağım gözlerinin önüne
Kendinin henüz bilmediğin yanlarını.
Benden kuşkulanma sakın, Brutus;
İki yüzlü soytarının biri olup ta
Önüme gelene dostluk yeminleri edersem,
Şunu bunu kucaklayıp, pohpohlayıp
Arkasından ağzıma geleni söylersem,
Elâlemi tavlamaya çalıştığımı görürsen,
Kork o zaman benden.

(Davul, borazan ve alkış sesleri gelir).

BRUTUS

Ne oluyor? Nedir bu bağrışmalar?
Korkarım halk kral olmasını istiyor Caesar'ın!

CASSIUS

Ya, korkuyorsun demek bundan?
Demek istemiyorsun böyle bir şey olmasını?

BRUTUS

İstemiyorum elbet, Cassius;
Oysa candan seviyorum da onu.
Ama niçin tuttun bu kadar burda beni?
Nedir bana söylemek istediğin önemli söz?
Eğer halkın yararıyla ilgili bir şeyse
Bir yana şerefi koy, bir yana ölümü,
Ben aynı gözle bakarım ikisine de:

Tanrılar önünde şunu da söyleyebilirim ki,
Şeref sevgisi ölüm korkusunu bastırır bende.

CASSIUS

İçindeki bu yiğitliği görüyorum, Brutus,
Yüzünün çizgilerini gördüğüm kadar.
Benim söyleyeceklerim de şerefle ilgili zaten.
Yaşamak üstüne sen ve başkaları
Ne düşünürsünüz bilmem;
Ama, ben kendi hesabıma diyebilirim ki
Bana benzer birinden korkarak yaşamaktansa
Ölüp gitmek bin kat daha iyidir.
Ben Caesar gibi özgür doğdum, sen de öyle;
Aynı besi ile beslendik ikimiz de;
Birlikte göğüs geriyoruz kışın soğuğuna.
Hiç unutmam, berbat, rüzgârlı bir gün,
Hırçın Tiber kıyılarını döverken,
Caesar dedi ki bana: Cassius,
Var mısın benimle şu azgın sulara atılıp
Ta karşıya kadar yüzmeye?
Bunu duymamla, hiç soyunmadan
Suya atlamam bir oldu,
Ve, gel ardımdan diye bağırdım Caesar'a.
O da atladı hemen, doğrusu.
Sel gibi akıyordu su şarıl şarıl;
Bizse hiç aldırmayıp azgın akıntıya,
Sağlam pençelerle yarıyorduk suları.
Ama karşı kıyıya ulaşmadan,
Yetiş Cassius, boğuluyorum, diye bağırdı Caesar;
Büyük atamız Aeneas nasıl
İhtiyar Ankhises'i sırtına alıp
Yanan Troya'nın alevlerinden kurtardıysa
Ben de sırtlayıp çıkardım Caesar'ı
Azgın Tiber'in sularından.

Bu adam bir tanrı şimdi,
Cassius'sa zavallı bir insan.
Yerlere yatacak nerdeyse yüzükoyun
Caesar, şöyle bir başını eğse ona geçerken.
Bir sıtmaya tutulmuştu Ispanya'da;
Tir tir titrerken bakıyordum ona;
Evet, titriyordu bu tanrı;
Korkudan solmuş dudaklarında renk,
Dünyaya korku salan gözlerinde fer kalmamıştı.
İnleyip duruyordu yanı başımda:
Romalılara buyruk veren,
Sözlerini kitaplara yazdıran o ağız
«Bir yudum su, Titius, bir yudum su»
Diye bağırıyordu hasta bir kız gibi.
Hey tanrılar! aklım duracak şaşkınlıktan:
Öylesine zayıf yürekli bir insan
Nasıl oluyor da koca dünyanın başına geçip
Zafer çelenkleri takıyor başına!

(Alkışlar, bağrışmalar duyulur).

BRUTUS

Bağrışıyorlar yine. Bu alkışlarla, herhalde,
Yeni şan şeref taçları giydiriyorlar
Caesar'a.

CASSIUS

Ne sandın ya, dostum: Adam bir Kolossus gibi
Almış altına ufacık dünyamızı.
Bizse, minnacık yaratıklar gibi
Koskoca bacakları arasında dolaşıp
Bakınıyoruz ürkek ürkek,
Şerefsiz bir kubur arayarak kendimize.
Gün gelir, insan kaderini avucuna alabilir:
Birer uşak gibi yaşıyorsak, sevgili Brutus,

Kabahat yıldızlarımızda değil, kendimizde.
Brutus ve Caesar: Ne var sanki bu Caesar'da?
Neden onun adı daha çok duyulsun seninkinden?
Bu iki adı yazsınlar yan yana:
Seninki de güzel görünür onunki kadar.
Söylesinler, seninki de ağza hoş geliyor
Tartsınlar, seninki de ağır onunki kadar.
İkisiyle ayaklanmaya çağırın halkı,
Brutus adı da coşturur ruhları
Caesar'mki kadar.
Şimdi sorarım bütün tanrılar adına:
Bu Caesar hangi yemekle beslendi de
Büyüdü bu kadar? Utan, ey çağ!
Ey Roma, soylu insan yetiştirmez oldun!
Tufandan beri hangi çağ geçti de
Bir tek insanın kazandığı ünle kaldı?
Roma'nın geçmişinde ne zaman görülmüş
Geniş surlarının bir tek insanı kucakladığı?
O koca Roma bu Roma mı oldu şimdi gerçekten:
Bir tek insana mı yer var içinde yalnız?
Ah, sen de ben de babalarımızdan duymuşuzdur:
Bir zamanlar öyle bir Brutus varmış ki
Roma'da bir kral olacağına, dermiş
Şeytan devlet kurup otursun başına!

BRUTUS

Beni sevdiğinden kuşkum yok,
Benden istediğini de sezinliyorum az çok.
Bu konuda ve olup bitenler üstüne
Ne düşündüğümü sonra söylerim sana.
Şimdilik, dostluğumuza güvenerek söylüyorum,
Daha fazla kışkırtılmak istemem.
Söylediklerin üstünde düşüneceğim;
Daha söyleyeceklerin varsa

Onları da sabırla dinlerim; sonra bir gün,
İkimiz oturur tartışırız bu büyük işleri.
O zamana kadar, yiğit dostum, şunu aklına koy:
Zamanın sırtımıza yükleyecek göründüğü
Bu ağır baskılar altında Brutus
Kendini Roma'nın bir oğlu saymaktansa
Bir köylü olmayı yeğ görür.

CASSIUS

Sevindim buna; benim cılız sözlerim,
Brutus'ta bir kıvılcım olsun tutuşturdu demek.

(Caesar ardından gelenlerle girer).

BRUTUS

Yarışlar bitmiş, Caesar dönüyor.

CASSIUS

Casca yanından geçerken kolundan çek de
Gelsin anlatsın olup biten önemli şeyleri
O tuzlu biberli diliyle.

BRUTUS

Olur. Ama, görüyor musun Cassius?
Caesar'ın kaşları çatılmış öfkeden;
Ötekilerin de azarlanmış bir hali var.
Calpurnia'nın beti benzi uçmuş;
Cicero'nun gözleri de nasıl ateş, alev saçıyor
Kapitol'da gördüğümüz gibi tıpkı,
Senatörlerle tartışıp çatıştığı zaman.

CASSIUS

Casca anlatır bize ne olduğunu.

CAESAR

Antonius.

ANTONIUS

Caesar?

CAESAR

Çevremde kanlı canlı adamlar bulundur,
Geceleri uyuyan rahat yüzlü insanlar.
Şu Cassius'un kupkuru, kansız suratına bak:
Çok düşünüyor, korkulur böylelerinden.

ANTONIUS

Ondan korkma Caesar, tehlikeli değildir;
Soylu, dürüst kafalı bir Romalıdır o.

CAESAR

Daha etli butlu olmalıydı! Korktuğum yok ondan,
Ama Caesar korku nedir bilseydi,
İlk korkacağım adam kim olurdu bilmem
Bu sıska Cassius'tan başka.
Çok okuyor, çok gözlüyor her şeyi,
İçyüzünü araştırıyor insan işlerinin.
Oyunlarda gözü yok, Antonius, senin gibi;
Çalgı dinlemiyor hiç; binde bir gülümsüyor;
Gülümseyince de öyle gülümsüyor ki
Alay ediyor sanki kendisiyle
Şaşıyormuş gibi kendi aklına
Gülümsenecek bir şey bulabildiği için.
Onun gibilerin içi rahat değildir hiçbir zaman
Kendilerinden üstün kişiler karşısında;
Onun için de korkulur böylelerinden:
Ben sana neden korktuğumu değil
Neden korkulması gerektiğini söylüyorum.

Çünkü Caesar hep o Caesar'dır hâlâ.
Şöyle sağ yanıma gel, bu kulağım işitmez;
Geç te söyle ne düşündüğünü onun üstüne.

(Caesar arkasındakilerle çıkar).

CASCA

Kolumdan çektin; konuşmak mı istedin benimle?

BRUTUS

Evet Casca. Anlat bize ne oldu bugün,
Neden yüzü asık Caesar'ın?

CASCA

Ne soruyorsun, sen de yanında değil miydin?

BRUTUS

Olsaydım sana sormazdım ne oldu diye.

CASCA

Ne bileyim, bir krallık tacı verdiler kendisine; verilince o da elinin tersiyle itti tacı geriye şöyle: o zaman halk bir bağrışmadır kopardı.

BRUTUS

İkinci kopan gürültü ne içindi?

CASCA

Ne için olacak, aynı şey için yine.

BRUTUS

Üç kez bağrıştılar; sonuncusu ne içindi?

CASCA

Ne için olacak, o da aynı şey için.

BRUTUS

Taç üç kez mi sunuldu kendisine?

CASCA

Üç kez, ya, ne sandın; üçüncüde de almadı, her seferinde biraz daha yumuşayarak; her reddedişinde de benim kibar komşular bastı yaygarayı.

BRUTUS

Tacı veren kimdi?

CASCA

Kim olacak, Antonius.

BRUTUS

Anlat bize nasıl oldu, kuzum Casca.

CASCA

Kellem kopsun anlatamam nasıl oldu: Olur maskaralık değildi. Ben işi kavramadım önce. Baktım Marcus Antonius bir taç uzatıyor kendisine; tam taç da değildi ya; çelengimsi bir şey işte. Dediğim gibi almak istemedi Caesar; ama ne derseniz deyin, almaya can atıyordu bence. Bir sefer daha uzattı, yine olmadı; bana sorarsanız parmaklarını zor çekti geri. Bunun üzerine Antonius üçüncü defa uzattı, Caesar yine istemedi. Bu sefer almayışında da kalabalık bastı yine yaygarayı, elleri yarılasıya alkışladı; yağlı gece takkeleri havaya fırladı; Caesar tacı istemiyor diye öyle soluk tüketti ki halk, az kalsın kokusundan boğulacaktı Caesar; evet ya, bayılıp düştü bile yere. Ben kendi hesabıma, ağzımı açıp o kötü havayı almak korkusuyla gülmekten tuttum kendimi.

CASSIUS

Dur biraz, ne olur; ne dedin? Caesar bayıldı ha?

CASCA

Çarşının ortasına yığılıverdi; ağzı köpükler içinde, ses çıkaramaz oldu.

BRUTUS

Olabilir; bu düşme hastalığı vardır Caesar'ın.

CASSIUS

Hayır, yoktur öyle şey Caesar'da; olsa olsa sende, bende, Casca kardeşte, bizde vardır o düşme hastalığı.

CASCA

Ne demek istediğini anlamıyorum, ama Caesar bal gibi düştü yere. O paçavralı halk sürüsü de, tiyatro oyuncularına yaptığı gibi, beğenip beğenmediğine göre alkışlayıp ıslıkladı onu. Tıpatıp böyle olmadıysa adam demeyin bana.

BRUTUS

Kendine geldiği zaman ne dedi?

CASCA

Dahası var, yere düşmeden önce, tacı almayışına halkın sevindiğini anlayınca seninki çekip açtı bağrını, kesin gırtlağımı der gibi yaptı. Biraz kasaplıktan anlasaydım, yemin edeyim lanetlilerle birlikte cehenneme gideyim ki ciddiye alır yapardım dediğini. Uzatmayalım, düştü yere. Kendine gelince dedi ki, uygunsuz bir şey yapmış ya da söylemişsem sayın halk hastalığıma versin, dedi. Yanımdan üç beş kaldırım yosması bağırdı: «Ah, ah! Ne iyi insan!» ve candan yürekten bağışladılar bütün kusurlarını. Ama onlara ne bakarsın sen: Caesar analarını öldürmüş de olsa bağışlarlardı yine de.

BRUTUS

Demek bunun üzerine öyle asıldı yüzü?

CASCA

Evet.

CASSIUS

Cicero bir şey söylemedi mi?

CASCA

Söyledi: Yunanca konuştu.

CASSIUS

Ne üstüne?

CASCA

Yoo bak, onu söyleyebilirsem kör olup bir daha görmeyeyim sizi! Ama ne dediğini anlayanlar birbirine bakıp gülümsediler, başlarını salladılar. Bana gelince, dedim ya, Yunanca konuşur gibi geldi bana. Ha, başka haberler de verebilirim size: Marcellus'la Flavius, Caesar'ın heykellerinden çelenk kaldırdıkları için sus pus edildiler. Hadi hoşça kalın. Daha bir sürü maskaralık oldu, ama aklımda kalmadı ki anlatayım.

CASSIUS

Benimle yemeğe gelir misin bu akşam, Casca?

CASCA

Hayır, başkasına sözlüyüm.

CASSIUS

Yarın akşam yemeğine var mısın?

CASCA

Varım, ben sağ kalırsam, sen caymazsan ve yemeğin yenmeğe değer olursa.

CASSIUS

Peki. Beklerim.

CASCA

Tamam. Haydi uğurlar olsun ikinize de.

(Çıkar).

BRUTUS

Ne kaba saba bir adam oldu bu zamanla!
Ateş gibi bir delikanlıydı okulda.

CASSIUS

Yine de öyledir iş başında,
Zorlu ve soylu bir işse yapılacak şey,
Vurdum duymaz hallerine bakmayın siz.
Kaba sabalığı bir salçası gibidir zekâsının,
İnsanların miğdesi daha büyük bir istekle
Sindirsin diye söylediklerini.

BRUTUS

Öyle olacak. Haydi, şimdi bırakıyorum seni.
Yarın, benimle konuşmak istersen,
Ben gelirim sana; Ya da sen gel istersen,
Evime gel, beklerim.

CASSIUS

Gelirim. O zamana kadar sen de düşün her şeyi.

(Brutus çıkar).

Evet, Brutus, soylu bir insansın sen;
Ama görüyorum ki sendeki değerli öz
İşlenip başka yöne çevrilebilir.
Onun için soylu kişiler
Yalnız kendi benzerleriyle düşüp kalkmalılar.
Hangi göz sağlamdır boyanmayacak kadar?
Caesar sevmiyor beni, ama Brutus'u seviyor;
Ben Brutus olsaydım, o da Cassius olaydı,
Böylesine hor görebilir miydi beni Caesar?
Bu gece değişik mektuplar atacağım evine,
Başka başka yurttaşlardan geliyormuş gibi.
Hepsinde Roma'nın neler beklediği
Belirtilecek onun ünlü adından.
Bu arada gizliden gizliye
Yükselme tutkularına da değinilecek Caesar'ın.
O zaman Caesar rahat otursun bakalım tahtında.
Ya biz alaşağı ederiz onu,
Ya da o gelir bizim hakkımızdan.

Sahne III

Roma'da bir sokak. Casca elinde yalın bir kılıçla sağdan ve Cicero soldan girerler.

CICERO

Merhaba Casca; Caesar'ı götürdün mü evine?
Neden soluk soluğasın? Ne bakıyorsun öyle?

CASCA

Sen ne duruyorsun öyle put gibi
Dünya sarsılırken temelinden?

Bak bana Cicero, ben çok fırtınalar gördüm;
Meşeleri söktüğünü gördüm hırçın rüzgârların;
Azgın okyanusları gördüm köpükler içinde
Gemi azıya almış bulutlara karşı;
Ama bu geceye kadar, hiçbir zaman,
Ateş yağdıran bir boraya rastlamamıştım.
Ya bir iç savaş var göklerde
Ya da göklere karşı geldiği için
Tanrılar yıkmak istiyor dünyamızı.

CICERO

Ne var? Görülmedik bir şey mi gördün?

CASCA

Bir köle, senin de tanıdığın bir köle,
Sol elini kaldırıp başladı ateş alev yanmaya,
Yirmi çıra bir araya gelmiş gibi.
Eli havada kaldı öyle, ateşten yanmaz gibi;
Üstelik, bak hâlâ kılıcımı sokmadım kınına,
Kapitol'un yanında bir aslan çıktı karşıma.
Dik dik baktı bana, geçti kılıma dokunmadan.
İşte o sırada bir sürü kadın gördüm,
Korkudan heykellere dönmüştü suratları;
Bu kadınlar yeminler ederek,
Yollarda bir aşağı bir yukarı dolaşan
Alevler içinde insanlar gördük dediler.
Dün de gece kuşu, güpegündüz, öğle vakti,
Ötüp durmuş çarşının ortasında, çığlık çığlığa.
Bunca olmayacak şey bir araya gelince
Kimse kalkıp diyemez artık size ki:
«Olağandır bunlar, nedenleri şudur, budur.»
Bence bunlar görüldükleri yere
Uğursuzluk getirecek şeyler.

CICERO

Garip günler yaşıyoruz gerçekten;
Ama insanlar kendilerince kurarlar dünyayı.
Tam tersine gördükleri olur her şeyi.
Caesar Kapitol'a gelecek mi yarın?

CASCA

Gelecek; çünkü Antonius'la haber yolladı size
Yarın orada bulunmanız için.

CICERO

İyi geceler öyleyse, Casca;
Dışarda dolaşmaya gelmez bu belalı gecede.

CASCA

İyi geceler, Cicero.

(Cicero çıkar. Cassius girer).

CASSIUS

Kim o?

CASCA

Bir Romalı.

CASSIUS

Casca, sesine bakılırsa.

CASCA

Kulağın yaman, Cassius. Bu nasıl gece böyle!

CASSIUS

Namuslu insanlar için pek hoş bir gece.

CASCA

Kim görmüş böylesine korkunç bir gökyüzü?

CASSIUS

Böylesine suç dolu bir yeryüzü görenler.
Bak, ben böyle bağrım açık,
Göğsümü yıldırımlara karşı gerip
Dolaştım sokaklarda, Casca.
Masmavi, çatal çatal şimşekler
Göklerin bağrını yardığı zaman,
Tam önlerine, alevlerine attım kendimi.

CASCA

Göklere böyle meydan okumak da ne oluyor?
En güçlü tanrılar, uyarmak için bizi
En belalı habercilerini yollarken
Korkup titremek düşer insanlara.

CASSIUS

Senin yüreğin uyuşmuş, Casca;
Bir Romalıda olması gereken hayat kıvılcımı
Yok sende, ya var da kullanmıyorsun.
Betin benzin uçmuş, kendinden geçmişsin,
Korkulara düşüp, afallayıp kalmışsın,
Göklerin bu garip taşkınlığı karşısında.
Ama asıl kaynağına gidersen işin,
Nedir dersen bu ateşler, gezen hortlaklar;
Niçin çığırından çıkıyor kurtlar, kuşlar;
Niçin düşünür oldu yaşlılar, deliler, çocuklar;
Niçin düzeni, yapısı, ilk kalıbı
Değişip de bunların,
Olmayacak şeyler çıkıyor ortaya, niçin?
Bunu sorunca anlarsın ki tanrılar,
Yeni ruhlar üfleyerek hepsine

Birer korku ve uyarma aracı yapıyorlar onları
Korkunç bir devrim oluşurken.
Şimdi, Casca, bu belalı geceye çok benzeyen
Yıldırımlar, şimşekler saçan, mezarları deşen,
Kapitol'un aslanı gibi kükreyen,
Bir adamın adını söyleyeyim mi sana?
Kendisi senden benden güçlü olmayan bir adam,
Ama büyüdükçe büyüyüp dev kesilmiş
Bu esrarlı gök parlamaları gibi
Korku salar olmuş insanlara.

CASCA

Caesar'ı kastediyorsun değil mi Cassius?

CASSIUS

Bırak, kim olursa olsun: Çünkü Romalıların
Ataları gibi kolları bacakları var bugün,
Ama ne yazık ki babalarımızın ruhları ölmüş,
Analarımızın ruhlarıyla büyümüşüz;
Kadınlaşmışız baskı ve boyunduruk altında.

CASCA

Öyle doğrusu; baksana ne diyorlar:
Yarın Senato Caesar'ı kral seçecekmiş.
Karada, denizde, İtalya'dan başka her yerde
Taç giyecekmiş başına.

CASSIUS

O zaman ben de bilirim
Bu hançeri nereye giydireceğimi.
Cassius kurtarır Cassius'u kölelikten.
Bununla, tanrılara şükür, güçsüz güçlenir;
Bununla, tanrılara şükür, zorbalar devrilir.
Ne taş kuleler, ne tunç duvarlar,

Ne havasız zindanlar, ne zincirler
Bağlayabilir insan kafasındaki gücü.
Ama can usandı mı dünya nimetlerinden
Kendi kendini azat edebilir her zaman.
Ben bildiğim gibi herkes de bilir ki
İnsan kendi payına düşen zorbalık yükünü
Kaldırıp atabilir dilediği zaman.

(Gök gürültüleri duyulur).

CASCA

Atabilirim ben de;
Her köle avucunun içinde taşır
Kendi köleliğinden kurtulma gücünü.

CASSIUS

Öyleyse ne diye zorba olur bu Caesar?
Zavallı adam! Biliyorum niçin kurt olduğunu:
Romalıları birer koyun görüyor da ondan.
Aslan kesilmezdi, Romalılar ceylan kesilmese.
Çarçabuk büyük bir ateş yakmak isteyenler
Saman çöplerini tutuştururlar ilkönce.
Nasıl bir çöplük, bir çirkef, bir gübre yığını
Olmalı ki bu Roma, işi gücü parlatmak olsun
Caesar kadar aşağılık bir şeyi!
Ey dertli yüreğim! Ne sözler ettirdin bana!
Belki de konuştuğum insan
Kölelikten hoşlanan biridir, olur ya.
Ama bıçağım elimde benim:
Hiçbir tehlike umurumda değil.

CASCA

Senin konuştuğun insan, Cassius,
Kalleş gammazın biri değil.

Ver elini, bir olalım
Bütün bu yolsuzluklara karşı.
En ileri gidenlerin bastığı yer olsun
Benim ayaklarımın bastığı yer de.

CASSIUS

Oldu, anlaştık. Öyleyse bil ki Casca,
Sağlam yürekli birkaç Romalıyı daha
Dürtükledim, benimle birlikte girişmeye
Şerefli tehlikelerle dolu bir işe.
Şu anda beni bekliyorlardır, biliyorum
Pompeius tiyatrosunun girişinde.
Çünkü bu korkunç gece, bizden başka
Kimse çıkıp dolaşmaz sokaklarda.
Yer gök bizimle işbirliği yapar gibi
Kanlı, ateşli, belalı.

(Cinna girer).

CASCA

Saklanın biraz; biri geliyor koşa koşa.

CASSIUS

Cinna geliyor, yürüyüşünden tanırım.
Bizdendir. Cinna, nereye böyle acele?

CINNA

Seni arıyordum. Kim bu? Metellus Cimber mi?

CASSIUS

Hayır, Casca; bizim işe katılanlardan.
Beni bekliyorlar mı Cinna?

CINNA

Sevindim katıldığına. Ne korkunç bir gece!
Olmayacak şeyler görenlerimiz olmuş.

CASSIUS

Beni bekliyorlar mı diye sordum.

CINNA

Evet bekliyorlar. Ah Cassius,
Soylu Brutus'u da aramıza bir katabilsen...

CASSIUS

Olmuş say bunu, canım Cinna. Al şu kâğıdı,
Pretörlükte, yalnız Brutus'un
Bulabileceği bir yere koy.
Şunu da penceresinden içeri atıver.
Bir de şunu Brutus'un babasının
Heykeline balmumuyla yapıştır.
Bunları yapınca, Pompeius kapısında bizi bul.
Decius Brutus'la Trebonius ordalar mı?

CINNA

Hepsi ordalar, Metellus Cimber'den başka.
O da seni evinde aramaya gitti.
Hadi, ben hemen gidip
Koyayım kâğıtları dediğin yerlere.

(Cinna çıkar).

Koyar koymaz da gel Pompeius tiyatrosuna.
Gel Casca, biz de seninle, gün ağarmadan,
Brutus'u bir daha görelim evinde.
Ruhunun dörtte üçü bizimle şimdiden,
Bir daha görüştük mü bizdendir artık.

CASCA

Bütün halk onu candan sayar, doğrusu;
Bizde suç gibi görülecek şeyi,
Onun varlığı, en etkili bir simya gibi,
Dürüstlüğe, yiğitliğe çeviriverir.

CASSIUS

Onu, değerini ve bizim için büyük önemini
Çok iyi kavramışsın. Haydi gidelim.
Gece yarısı çoktan geçti. Gün doğmadan
Uyandırıp sağlama bağlayalım bu işi.

(Çıkarlar)

PERDE II

Sahne I

Roma.
Brutus evinin bahçesine girer.

BRUTUS

Hey Lucius, kalk!
Yıldız yok ki gökte bakıp kestireyim
Sabaha ne kadar kaldığını. Hey, Lucius!
Bu kadar derin uyuma hastalığına
Ben de tutulabilsem keşki.
Hadi Lucius, hadi! Uyan be Lucius!

(Lucius girer).

LUCIUS

Beni mi çağırdınız, efendimiz?

BRUTUS

Bir ışık götür okuma odama;
Yanınca gel beni çağır.

LUCIUS

Baş üstüne, efendimiz.

BRUTUS

Ölmesi gerekiyor, başka yolu yok.
Benim hiçbir çıkarım yok ona saldırmakta
Halkın yararından başka. Taç giymek istiyor;
Ne değişiklik yapar onda bu, kestirmek mesele.
Kara yılanı parlak günler çıkarır ortaya;
Adımını sakınarak atar insan o günlerde.
Taç giydirmek ne demek? Zehirli bir ok
Vermiş oluyoruz eline: Dilediği zaman
Bela kesilebilir başımıza bununla.
Büyüklük ne zaman kötüye kullandırırır kendini:
Vicdanı devlet gücünden ayırdığı zaman.
Doğrusu, bugüne dek görmedim Caesar'ın
Aklından çok tutkularından yana gittiğini.
Ama herkesin bildiği denenmiş bir şeydir:
Aşağıda olanların yükseklerdedir gözü;
Merdiven çıkanın yukarıya çevriktir yüzü;
Ama son basamağa ulaştı mı bir kez
Merdivene çevirir sırtını, bulutlara bakar,
Hor görüp birer birer basıp çıktığı basamakları.
Caesar da böyle yapabilir:
Yapar korkusuyla durmalıyız önüne.
Bugünkü Caesar'la cenkleşmenin
Haklı bir anlamı yok denirse, şöyle düşünmeli:
Şimdiki Caesar, daha güçlü bir Caesar olursa
Şu ya da bu taşkınlıklara düşebilir.
Onun için bir yılan yumurtası saymalı onu:
Cinsi gereği yarın zehirli olacak bir yumurta,
Ve daha kabuğundayken öldürmeli.

(Lucius girer).

LUCIUS

Işık yanıyor odanızda, efendimiz;
Pencerenizde çakmak taşı ararken

Şu kâğıdı buldum, böyle mühürlü.
Ben yatmadan yoktu orda, eminim.

(Kâğıdı verir).

BRUTUS

Sen yine git yat. Sabaha daha var.
Ha baksana; yarın on beşi mi ayın?

LUCIUS

Bilmiyorum efendim.

BRUTUS

Git takvime bak da gel.

(Lucius çıkar).

Havayı saran şimşek pırıltıları
Öyle ışık salıyor ki yazı okunuyor nerdeyse.

(Mektubu okur).

Brutus, sen uykudasın, uyan; kendine gel.
Roma katlanacak mı ... Konuş, vur, kurtar Roma'yı!
Brutus, sen uykudasın, uyan. Böyle kışkırtmalar
Serpilir çok kez benim önüme.
Roma katlanacak mı... ne gelir ardından:
Roma katlanacak mı bir tek adamın baskısına.
Hey gidi Roma! Tarquin kral dedirtince kendine
Benim atalarım sürüp çıkarmışlardı onu
Roma sokaklarından.
«Konuş, vur, kurtar»
Benden mi isteniyor konuşmak, vurmak?
Ey Roma, böyle kurtulacaksan, sana söz:
Brutus her dileğini getirecek yerine!

(Lucius girer).

LUCIUS

Efendimiz, Martın on beşine giriyoruz.

(Kapı vurulur).

BRUTUS

Peki. Kapıya bak, biri vuruyor.

(Lucius çıkar).

Uyku girmedi gözüme, Cassius'un beni
Caesar'a karşı kışkırttığı günden beri.
Korkunç bir şeyin yapılmasıyla
İlk adımın atılması arasında geçen zaman
Bir kâbus, bir korkulu rüya gibi bir şey.
Düşünce bedenin ölümlü organlarıyla
Danışıp tartışıyor sanki bu arada,
Ve tek başına insan, küçük bir krallık gibi,
İç savaş buhranları geçiriyor.

(Lucius girer).

LUCIUS

Kayın kardeşiniz Cassius kapıda, efendimiz.
Görüşmek istiyor sizinle.

BRUTUS

Yalnız mı?

LUCIUS

Hayır, başkaları da var.

BRUTUS

Kimler, tanıdın mı?

LUCIUS

Hayır; başlıkları kulaklarına geçmiş,
Yüzleri yarı kapalı harmaniyeleriyle.
Hiçbir şey görünmüyor
Kim olduklarını belli edecek.

BRUTUS

Söyle gelsinler.

(Lucius çıkar).

Baş kaldıranlar geldi. Ey kanlı tasarı!
Gece, bütün kötülükler kol gezerken bile,
Göstermekten utanıyor musun
Ölüm yüklü kaşını gözünü? Ya gündüz,
Gündüz nerede bulacaksın öyleyse
Canavar suratını
Saklayacak kadar karanlık bir mağara?
Boşuna arama, ey İhanet! Sakla kendini
Güler yüz; tatlı sözler arkasında;
Yoksa en derin Gayya kuyuları bile
Saklayamaz seni kuşkunun gözlerinden.

(Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus, Trebonius girerler).

CASSIUS

Korkarım fazla saygısızca rahatsız ettik,
Günaydın Brutuş. Uykudan mı uyandırdık?

BRUTUS

Ayaktaydım hep; uyumadım bütün gece.
Tanıyor muyum bu seninle gelenleri?

CASSIUS

Evet, tanırsın hepsini; kimse yok aramızda
Sana saygıyla bağlı olmayan.

Hepsinin dilediği de sizin kendinizi
Bütün Romalıların sizi bildiği gibi bilmeniz.
Bu dostumuz, Trebonius.

BRUTUS

Hoş geldiniz.

CASSIUS

Bu Decius Brutus.

BRUTUS

Siz de hoş geldiniz.

CASSIUS

Bu Casca; bu Cinna; bu da Metellus Cimber.

BRUTUS

Hep hoş geldiniz. Hangi uyumaz kaygılar girdi
Gözlerinizle gecenin arasına?

CASSIUS

Bir şey söyleyebilir miyim?

(Brutus'la Cassius fısıldaşırlar).

DECIUS

Doğu şurası: Gün şuradan doğacak, değil mi?

CINNA

Hayır.

DECIUS

Yoo, oradan doğacak müsaadenle:
Şu bulutları menevişleyen boz çizgiler de
Günün müjdecileri.

CASCA

İkiniz de anlarsınız şimdi aldandığınızı:
Şurdan, kılıcımın ucundan doğacak güneş;
Baharda bir hayli güneyden yanadır,
Sonra Kuzeye doğru kayar tan yeri:
En ileri gittiği yer de tam şurda,
Kapitol'un yanıbaşlarıdır.

BRUTUS

Uzatın ellerinizi bana birer birer.

CASSIUS

Yemin edelim verdiğimiz söze.

BRUTUS

Hayır, yemin istemez. Eğer insanlık şerefi,
Çektiğimiz acı, gördüğümüz kötülükler
Yetmiyorsa bize yapacağımızı yaptırmaya,
Bırakalım bu işi şimdiden,
Gidip yatalım rahat döşeklerimize.
Başı göklerde zorbalık alsın yürüsün
Her birimizin ölüm sırası gelinceye kadar.
Yok eğer, bütün bunlarda,
Korkak yürekleri tutuşturmaya
Yumuşak kadın ruhlarını çeliğe çevirmeye
Yetecek kadar ateş varsa, ki var bence,
Kurtulmaya can atmak için, yurttaşlarım,
Haklı davamızdan başka mahmuza ne lüzum var?
Nemize gerek daha sağlam senet, bir Romalının
Gizlice de verse dönmeyeceği sözden başka?
Hangi yemin daha güçlüdür
Namusun namusla anlaşıp ta
Ya bunu yapar, ya bu uğurda ölürüz demesinden?
Bırakın rahipler, korkaklar, kalleşler,

Çerden çöpten yaratıklar, kötülüklere
Taparcasına katlanan zavallılar yemin etsin;
Kötülük peşinde olup da
İnsanda kuşku uyandıranlar yemin etsin;
Ama biz, giriştiğimiz işin öz değerini,
Yüreklerimizin söndürülmez ateşini düşürmeyelim,
Ülkümüzü ve zaferimizi yeminlere bağlayarak.
Her Romalının damarlarında taşıdığı,
Taşımakla övündüğü kanın her damlası
Piç oğlu piç olmakla suçlanmayı hakeder
Ağzından çıkan sözün tek hecesinden cayarsa.

CASSIUS

Cicero için ne dersiniz? Başvurayım mı ona?
Var gücüyle tutar sanırım bizi.

CASCA

Evet, dışarda bırakmayalım onu.

CINNA

Hiç bırakmaya gelmez, doğru.

METELLUS

Aman, kazanalım onu; ak saçlarıyla
Bir hayli destek olur bize;
Bu saçların gümüşüyle, bizi övecek
Çok ağızlar satın alınabilir.
Onun düşüncesiyle bu işe girdik sanırlar;
Bizi fazla genç ve taşkın bulacak olanları
Onun ağırbaşlı kişiliği susturur.

BRUTUS

Hayır, bırakın; ona açmayalım bu işi:
Çünkü o, kendinden başka birisinin
Başladığı hiçbir işin ardından gitmez.

CASSIUS

Peki, bırakalım.

CASCA

Bu işin adamı değildir, doğru.

DECIUS

Caesar'dan başkasına dokunulmayacak mı?

CASSIUS

Decius, yerinde bu sözün. Bence doğru olmaz
Caesar'ın bunca sevdiği Marcus Antonius'un
Caesar'dan sonra yaşaması.
Yaman bir bozguncu olarak çıkar karşımıza
Türlü imkânları da var, biliyorsunuz:
Bunları geliştirecek olursa
Hepimizin başını derde sokabilir.
İyisi mi, Antonius da ölsün Caesar'la.

BRUTUS

Yolumuzu fazla kanlı görebilirler, Cassius,
Başla birlikte kolu bacağı da kesersek,
Öldürünce kan sarhoşluğuna tutulanlar gibi.
Antonius Caesar'ın kolu, bacağıdır sadece.
Kurban kesmekle kalalım, kasap olmayalım, Cassius;
Bizler Caesar'ın düşüncesine karşı ayaklandık,
İnsan düşüncesindeyse kan yoktur.
Ah ne olurdu, Caesar'ın canına kıymadan
Caesar'ın düşüncesini al aşağı edebilseydik!
Ama, ne yazık ki,
Kanı akması gerek Caesar'ın. Bari, dostlarım,
Yüreğimiz sarsılmadan öldürelim onu,
Yüreğimiz kinle dolu olarak değil.
Tanrılara kurban keser gibi vuralım onu

Köpeklere atılacak et doğrar gibi değil.
Kullarını kanlı bir işe kışkırtıp
Sonra nerdeyse azarlayan
Akıllı efendiler gibi davransın yüreklerimiz.
Böylece hınç değil, ödev duygusu
Yöneltmiş olur gördüğümüz işi.
Halk o zaman birer katil değil
Hakkı yerine getiren insanlar sayar bizi.
Antonius'a gelince, düşünmeyin üstünde:
Caesar'ın kolu ne yapabilir artık
Başı yok olunca Caesar'ın.

CASSIUS

Ben yine de korkulur derim ondan;
Çünkü Caesar'a öyle köklü bir sevgiyle...

BRUTUS

Yok canım Cassius, durma üstünde:
Caesar'ı seviyorsa,
Ancak kendine karşı olur yapabileceği şey:
Dertlere düşüp ölmek Caesar için.
Bunu da yapabilse keşke, yapamaz:
Eğlenceye, cümbüşlere, şölenlere düşkündür.

TREBONIUS

Korkulacak bir yanı yok, öldürmeyelim;
Sonradan güler bütün bunlara, yaşarsa.

(Saat çalar).

BRUTUS

Susun, saat çalıyor, sayalım.

CASSIUS

Üçü vurdu.

TREBONIUS

Ayrılmalıyız artık.

CASSIUS

Ama daha pek belli değil,
Caesar'ın bugün evden çıkıp çıkmayacağı.
Kuruntulara, düşlere, fallara
Hiç aldırmazken eskiden,
Kör inançlara düştü son günlerde.
Bu gecenin görülmedik korkunçluğu,
Olmayacak belirtileri, görüntüleri,
Falcılarının inandırıcı sözleri
Alıkoyabilir onu bugün Kapitol'a gitmekten.

DECIUS

Hiç korkmayın bundan: ne kadar gitmem de dese,
Ben kandırmasını bilirim onu.
Bayılır dinlemeye gergedanın nasıl
Avlandığını ağaçlarla, ayının aynayla,
Fillerin hendekle, aslanların ağlarla,
Ve insanların dalkavuklarla.
Hiç sevmezsin dalkavukları, değil mi Caesar derim;
Hiç sevmem der ve işte o zaman tavlanır asıl.
Siz bana bırakın bu işi;
Nabzına göre şerbet verip ne yapar yapar
Kapitol'a getiririm ben onu.

CASSIUS

Yok, hep birlikte gideriz onu almaya.

BRUTUS

Saat sekizde, en geç, iyi mi?

CINNA

En geç sekizde olsun; gecikmeyelim sakın.

METELLUS

Caius Ligarius da pek kızgın Caesar'a,
Pompeius'u övdü diye hırpalamıştı onu.
Bilmem onu düşünen oldu mu içinizde.

BRUTUS

Kuzum Metellus, sen uğrayıver ona;
Beni sever, sebepsiz de değildir sevgisi.
Sen bana gönder onu, yola sokarım.

CASSIUS

Gün üstümüze doğacak nerdeyse:
Bırakalım artık seni, Brutus.
Haydi, dostlar, dağılalım ve hiçbirimiz
Unutmasın verdiği sözü. Gösterelim
Gerçek birer Romalı olduğumuzu.

BRUTUS

Değerli dostlarım, rahat, güler yüzlü olun;
Gözlerinizden okunmasın kurduklarınız.
Tiyatro oyuncuları gibi Roma'mızın
Sürçmeden, renk vermeden oynayalım rolümüzü.
İyi sabahlar hepinize.

(Hepsi çıkar, Brutus kalır).

Hey delikanlı! Lucius! Nasıl da uyumuş hemen!
Hadi, neyse, uyu; çıkar bal tadını
Sabah çiylerinden taze, temiz uykunun.
Bitmeyen kaygıların insan kafasına yığdığı
Türlü korkunç görüntüler kuruntular yok sende:
Derin derin uyursun elbet böyle.

(Portia girer).

PORTIA

Brutus! Brutus!

BRUTUS

Portia, ne var? Ne diye kalktın böyle erken?
Sabahın serini hiç de iyi gelmez
Senin nazlı bedenine.

PORTIA

Seninkine de iyi gelmez, Brutus.
O nasıl kaçıştı öyle yatağından?
Dün akşam da öyle,
Birdenbire kalktın yemekten;
Başladın bir aşağı bir yukarı
Dalgın dalgın, uflaya puflaya dolaşmaya
Kollarını göğsünde kavuşturup.
Nen var diye sorduğum zaman,
Gözlerini sert sert dikip durdun yüzüme.
Bir daha sorunca başını kaşıdm önce,
Sonra ayağını yere vurdun sabırsızlıkla.
Bir daha sordum, yine karşılık yok,
Üstelik, öfkeyle kapıya uzatıp elini
Çek git demek istedin bana, ben de gittim;
Korktum, büsbütün artırırım diye
Bir hayli hışımlı sabırsızlığını;
Her erkekte zaman zaman
Böyle öfke parlamaları olur deyip geçtim.
Ama böyle yemez, konuşmaz, uyumaz olursan,
İç yüzün böyle değiştirirse dış yüzünü
Brutus'u tanıyamaz olurum artık.
Ne olur, söyle bana ne derdin varsa.

BRUTUS

Rahatsızım biraz, başka bir şeyim yok.

PORTIA

Brutus akıllı insandır; rahatsız olsa
İyi olma çarelerini arar.

BRUTUS

İyi ya, arıyorum işte, canım Portia; sen git yat.

PORTIA

Demek Brutus hasta ve iyileşmek için
Kalkmış, üstüne bir şey almadan,
Islak sabah soğuklarına veriyor kendini?
Nasıl hasta olur da Brutus,
Sıcacık yatağından gizlice kaçıp
Gecenin zehirli soluğuna açar ciğerini,
Sisli, bulaşık havaya meydan okur
İyice artırmak için hastalığım?
Yok Brutus'um; senin kafanda bir şey var,
Bunu öğrenmekse benim hakkım ve ödevim.
Diz çöküp yalvarırım sana,
Bir zamanlar övdüğün güzelliğim,
Bana ettiğin aşk yeminleri adına,
Bizi bağlayan, birleştiren söz adına,
Açıl bana, kendine, kendinin bir yarısına;
Neden düşüncelisin bu kadar? Kimdir o
Seni görmeye gelen adamlar bu gece?
Altı yedi kişi vardı burda,
Karanlıkta bile yüzlerini saklayan.

BRUTUS

Durma diz üstü öyle, canım Portia.

PORTIA

Diz çökmezdim önünde canın bilseydin beni.
Söyler misin Brutus? Bizim evlilik anlaşmamız

Senin sırlarını bilmek hakkını
Vermiyor mu bana? Sadece sözde
Ya da belli bir sınıra kadar mı eşinim?
Sofranda oturmak, yatağını şenlendirmek,
Arada bir seninle konuşmak için mi yalnız?
Keyfinizin kenar sokakları mı benim yerim?
Öyleyse Portia Brutus'un
Bir odalığı demektir, karısı değil.

BRUTUS

Sen öz be öz şerefli karımsın benim;
Kasvetli yüreğime can getiren
Yakut damlaları gibisin benim için.

PORTIA

Doğru olsaydı bu söz, bilirdim sırrını.
Bir kadınım gerçi ben, ama yiğit Brutus'un
Kendine eş diye seçtiği bir kadın;
Bir kadınım, doğru;. ama Cato'nun kızı
Adı, şanı olan bir kadın.
Öyle bir babam, böyle bir kocam olunca
Cinsimden daha güçlü olamam mı dersin?
Neler kurduğunu söyle bana, sır vermem:
Yüreğimin sağlamlığını göstermişim ben
Kendi kendime bıçak saplayarak
Bacağımın şurasından. Buna dayanırım da,
Kocamın sırlarını mı tutamam?

BRUTUS

Tanrılar! Yardım edin bana
Bu soylu karıma layık olmam için.

(Kapı vurulur).

Dinle, duydun mu? Kapı vuruldu.
Portia, gir içeri biraz; biraz sonra,

Yüreğin paylaşacak yüreğimdeki sırları.
Neye girişmişsem, okunmaz
Ne yazı varsa çatık kaşlarımda
Açıklayacağım hepsini sana.
Çabuk, bırak beni şimdi.

(Portia çıkar).

Lucius, kim vurdu kapıya?

(Lucius ve Ligarius girerler).

LUCIUS

Hasta bir adam, konuşmak istiyor sizinle.

BRUTUS

Caius Ligarius, Metelleus'un bahsettiği.
Hadi, sen git delikanlı. Nasılsın, Ligarius?

LIGARIUS

İyi sabahlar demek size ne şeref benim için.

BRUTUS

Aman, yiğit Caius, tam zamanını bulmuşsun
Böyle başını sarmanın: Hasta olmayasın sakın?

LIGARIUS

Hiçbir hastalığım kalmaz,
Brutus şerefli bir iş aldıysa eline.

BRUTUS

Öyle bir iş var elimde, Ligarius;
Elverir ki sağlam kulağın olsun dinleyecek.

LIGARIUS

Romalıların inandığı bütün tanrılar adına
Aldırmıyorum hastalığıma. Ey Roma'nın canı!

Ey yiğit oğlu, şanlı şerefli atalarının,
Bir büyücü gibi dirilttin ölü ruhumu benim.
Şimdi yürü de bana; yapılmaz işlere girerim,
Girer başarırım da. Söyle nedir yapılacak?

BRUTUS

Hastaları sağlığa kavuşturacak bir iş.

BRUTUS

Siz atın adımınızı, ben gelirim ardınızdan,
Yeni tutuşmuş bir yürekle hazırım
Ne olduğunu bilmediğim şeyleri yapmaya:
Yeter ki Brutus olsun önüme düşen.

BRUTUS

Gel öyleyse ardımdan.

(Çıkarlar. Gök gürültüleri duyulur).

Sahne II

Roma. Caesar'ın evi.

Gök gürültüleri, şimşekler. Caesar geceliğiyle girer.

CAESAR

Ne yerde rahat vardı bu gece, ne göklerde.
Calpurnia üç kez bağırdı uykusunda:
«Hey, imdat, Caesar'ı öldürüyorlar» diye.
Kim var orda?

(Bir hizmetçi girer).

HİZMETÇİ

Buyurun efendimiz.

CAESAR

Git, rahiplere söyle, kurban kessinler:
Uğurlu uğursuz ne görürlerse,
Gel söyle bana.

HİZMETÇİ

Baş üstüne, efendimiz.

(Calpurnia girer).

CALPURNIA

Ne oluyor, Caesar? Çıkmaya mı kalkıyorsun?
Bugün adımını atamazsın evden dışarı.

CAESAR

Çıkacak Caesar. Beni kuşatan tehlikeler,
Arkamdan bakmışlardır bana yalnız:
Yüz yüze gelince Caesar'la
Dağılıp gider hepsi.

CALPURNIA

Caesar, ben uğursuz görüntülere aldırmam,
Ama korkuyorum bugün. Biri var içerde,
Bizim görüp duyduklarımızdan başka,
Gece bekçilerinin karşılaştığı
Öyle korkunç görüntüler anlatıyor ki!
Bir dişi aslan sokak ortasında doğurmuş;
Mezarlar yarılıp ölüler çıkmış dışarı;
Bulutların üstünde ateş saçan askerler
Saf saf, bölük bölük savaşmışlar düpedüz;
Kanları yağmur gibi yağmış Kapitol'un üstüne;
Savaş gümbürtüleri sarmış havayı;
Atlar kişniyor, can çekişenler inliyormuş;
Üstelik de çığlık çığlığa.
Hortlaklar koşuşup durmuş sokaklarda.
Caesar! Caesar! Olacak şey değil bunlar,
Korkuyorum gerçekten.

CAESAR

Kim önüne durabilir,
Güçlü tanrıların bize hazırladığı sonun?
Her şeye karşın Caesar çıkacak evinden.
Bu uğursuz görüntüler bütün dünya içindir,
Yalnız Caesar için değil.

CALPURNIA

Dilenciler ölürken kuyruklu yıldız görünmez:
Büyüklerin ölümü tutuşturur gökleri bile.

CAESAR

Korkaklar ölmezden önce ölüp dururlar;
Yiğit olan bir kez tadar yalnız ölümü.
Dünyada beni şaşırtmış şeylerin en garibi şudur:
İnsanlar, ister istemez öleceklerini,
Son günün ne zaman gelecekse geleceğini bilirler,
Yine de korkarlar ölümden.

(Bir hizmetçi girer).

Ne diyor kâhinler?

HİZMETÇİ

Bugün çıkmazsanız iyi olur diyorlar.
Kurbanın içinde ne varsa çıkarmışlar,
Yüreğini aramış bulamamışlar hayvanın.

CAESAR

Tanrıların korkaklarla alay etmesidir bu.
Caesar yüreksiz bir hayvan demektir
Korkudan çıkamazsa evinden bugün.
Hayır, çıkacak Caesar: Belanın ta kendisi
Bilir, çok iyi bilir ki Caesar
Daha belalıdır kendisinden!

Onunla ben aynı gün doğmuş iki aslanız:
İlk doğan benim, daha yamanım ondan!
Çıkacak evinden Caesar.

CALPURNİA

Ah, koca Caesar, bu senin kendine güvenin
Akıl erdem bırakmıyor sende.
Çıkma bugün dışarı; senin değil,
Benim korkum yüzünden çıkmadığını söyle.
Marcus Antonius'u yollarız Senatoya,
Bugün biraz rahatsız olduğunu söyler.

CAESAR

Peki, Antonius rahatsız olduğumu söylesin.
Senin hatırın için evde kalacağım bugün.

(Decius girer).

Hah, Decius geldi; o gider söyler.

DECIUS

Caesar, selam sana! İyi sabahlar, yiğit Caesar!
Seni alıp Senatoya götürmeye geldim.

CAESAR

Tam da zamanında geldin, Decius:
Senatörlere selamlarımı götürmek için:
Bugün gelemeyeceğimi söyle onlara.
Gelmeye gücüm yetmiyor desem yalan,
Gelmeyi göze alamıyorum desem, o da yalan;
İyisi mi, bugün gelmeyecek, dersin, Decius.

CALPURNIA

Hasta deyin, hasta.

CAESAR

Caesar yalan mı söylemiş olsun?
Bunca zaferi niçin kazandı bu kollarım?
Boz sakallı birkaç kişiye
Doğruyu söylemekten korkmak için mi?
Decius, git Caesar gelmeyecek de.

DECIUS

Yüce Caesar, bir sebep söyle ki gelmeyişine
Anlattığım zaman gülmesinler bana.

CAESAR

Sebep benim keyfim: Gelmek istemiyor canım.
Bu kadarı yeter Senatoya.
Ama seni sevdiğim için
Doğrusunu söylemek isterim sana:
Şu Calpurnia, karım, bırakmıyor beni.
Dün gece heykelimi görmüş düşünde:
Yüz ağızlı bir çeşme gibiymişim,
Her bir ağzından al kanlar akan.
Birçok Romalı, güle söyleye gelmiş,
Ellerini yıkamışlar bu çeşmede.
Bunları uğursuz belirtiler sayıp
Başıma gelecek var sanıyor,
Diz çöküp yalvardı evde kalmam için bugün.

DECIUS

Bu düş tam tersine yorumlanmış;
Bundan daha güzel, daha uğurlu düş olamaz:
Birçok yerinden kanlar akan
Önünde sevinçli Romalılar yıkanan heykeliniz
Sizin yüce Roma'ya, yepyeni, diriltici
Bir kan getireceğinize alâmettir.
Roma'nın büyükleri koşuşarak gelip sizden
Yazılar, anılar, belgeler isteyecek demektir.
Budur Calpurnia'nın gördüğü düşün anlamı.

CAESAR

Bence senin yorumun çok daha doğru!

DECIUS

Elbet, hele şimdi söyleyeceğimi duyunca
Daha da doğru bulacaksın. Senato bugün
Taç giydirmeye karar verdi büyük Caesar'a.
Gelmiyorum diye haber yollarsanız
Değişebilir kafaları. Hem biri çıkıp
Kötü bir şaka yapmaya da kalkabilir:
Senatoyu erteleyelim, der, Caesar'ın karısı
Daha güzel düşler görünceye kadar.
Caesar saklanırsa, fısıldaşmaz mı çokları:
«Bak, bak; Caesar'ı korkular aldı» diye?
Bağışla beni Caesar, senin yoluna koyduğum
Derin, çok derin sevgidir beni böyle konuşturan:
Aklım sevgimin buyruğundadır benim.

(Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Trebonius, Casca ve Cinna girerler).

CAESAR

Bak, Publius da gelmiş beni almaya.

PUBLIUS

Uğurlu sabahlar, Caesar.

CAESAR

Hoş geldin, Publius. Vay Brutus,
Sen de mi bu kadar erken ayaktasın?
Günaydın Casca. Caius Ligarius,
Caesar hiçbir zaman düşman olmadı sana
Seni böyle kurutan zehirli sıtma kadar.
Saat kaç?

BRUTUS

Sekiz oldu, Caesar.

CAESAR

Eksik olmayın hepiniz, zahmet ettiniz.

(Antonius girer).

Vay, Antonius da kalkmış erken erken
Bütün gece cümbüş ettiği halde.
Günaydın, Antonius.

ANTONIUS

Sağ ol, Caesar'ım.

CAESAR

Hey, şarap hazırlayın içerde bize.
Sizi ayakta bekletiyorum böyle, ne ayıp!
Cinna da gelmiş, Metellus da. Ha Trebonius,
Sana uzun uzun söyleyeceklerim var,
Unutma, gör bugün beni. Yakınımda ol ki
Aklımdan çıkmasın benim de.

TREBONIUS

Peki Caesar; *(kendi kendine)*
Öyle yakınında olacağım ki hem de
Dostların olmaz olaydı diyecekler.

CAESAR

İçeri buyurun, sevgili dostlar;
Bir yudum şarap için benimle,
Sonra hep birlikte çıkarız dostça.

BRUTUS *(kendi kendine)*

Her dost görünen dost olmuyor, Caesar!
Bunu düşünmekse burkuyor
Brutus'un yüreğini.

(Çıkarlar).

Sahne III

(Kapitol yanında bir sokak. Artemidorus bir kâğıttan okuyarak girer).

ARTEMİDORUS

Caesar, Brutus'tan sakın; Cassius'u kolla; Casca'ya yaklaşma; Cinna'yı gözden kaçırma; Trebonius'a güvenme; Metellus Cimber'i mimle; Decius sevmiyor seni; Ligarius sana kırgın. Bütün bu adamların kafası bir ve bu kafa Caesar'a karşı pusuda. Ölümsüz değilsen çevrene iyi bak: Çok güvenen kolay tuzağa düşer. Yüce tanrılara emanet ol! Seni seven.

Artemidorus

Burda durur Caesar'ın geçmesini beklerim,
Bir dilekçe gibi veririm ona bunu.
Yüreğimi paralıyor değerli insanların
Kıskançlığın dişlerinden kurtulamaması.
Bunu okursan, ey Caesar, daha yaşayabilirsin,
Yoksa, hainlerle birlik oldu demektir kaderin.

(Çıkar).

Sahne IV

Brutus'un evinin önü.
(Portia ile Lucius girerler).

PORTIA

Aman yalvarırım, Lucius, hemen Senatoya koş;
Durma, bırak konuşmayı benimle, git hemen,
Daha ne bekliyorsun?

LUCIUS

Ne yapacağımı söylemenizi bekliyorum.

PORTIA

Oraya gidip dönmeni istiyorum hemen,
Orda ne yapacağını söyleyemem ki sana.
Ey dayanma gücüm, bırakına beni; bir dağ koy
Yüreğimle dilimin arasına!
Kafam erkek kafası, gücüm kadın gücü.
Ne zormuş meğer bir kadının sır saklaması.
Sen burda mısın hâlâ?

LUCIUS

Ne yapacağımı söyleyin, sayın bayanım.
Kapitol'a koştum, sonra?
Buraya da döndüm, başka? O kadar mı?

PORTIA

Evet; efendin iyi mi, bak, haber getir.
Hasta hasta çıktı. Caesar ne yapıyor,
Ona da bak: Kimler sokuluyor yanına, gör.
Aman, dur bakayım, nedir bu gürültü?

LUCIUS

Ben bir şey duymuyorum.

PORTIA

İyi dinlesene canım; bir kavga gürültü,
Ayaklanma sesleri duyar gibi oldum:
Rüzgâr Kapitol'dan getiriyor olmalı.

LUCIUS

Hayır, ben hiçbir şey duymuyorum.

(Kâhin girer).

PORTIA

Yaklaşsana, hemşerim; nerden geliyorsun?

KÂHİN

Evimden, güzel bayanım.

PORTIA

Saat kaç?

KÂHİN

Dokuz suları, bayanım.

PORTIA

Caesar Kapitol'a gitmedi mi daha?

KÂHİN

Hayır, daha gitmedi. Beklemeye gidiyorum,
Kapitol'a girerken görmek için onu.

PORTIA

Caesar'a bir söyleyeceğin mi var?

KÂHİN

Var, bayanım; Caesar'ın keyfi diler de
Beni dinleyip Caesar'a iyilik etmek isterse,
Kendini koru, diye yalvaracağım.

PORTIA

Niçin? Bir şey mi biliyorsun başına gelecek?

KÂHİN

Ne geleceğini bildiğim yok,
Ama korkarım çok şeyler gelebilir.
Hoşça kalın; burada sokak çok dar.
Caesar'ın peşine takılacak kalabalık,
Senatörler, pretörler, yalvarıcılar,
Cılız bir adamı öldüresiye sıkıştırabilir.
Daha geniş bir yer bulmalıyım ki
Konuşabileyim Caesar'la geçerken.

(Çıkar).

PORTIA

Ben de içeri gireyim. Yazıklar olsun,
Ne dayanıksız şeymiş kadın yüreği!
Ah Brutus, çabuk yürütsün tanrılar
Giriştiğin belalı işi.
(Kendi kendine) Aman ne söyledim,
Çocuk duymuş olmalı *(Lucius'a).*
Brutus'un bir dileği olacaktı Caesar'dan,
Dinlemeyecek diye korkuyorum da.
(Kendi kendine) Aman, bayılacağım.
(Lucius) Koş, Lucius, selam söyle efendine,
Hiç merak etmediğimi söyle, buraya dön yine:
Ulaştır hemen bana söyleyeceklerini.

(Ayrı ayrı çıkarlar).

PERDE III

Sahne I

Roma.
Kapitol'un önü.
Boru sesleri. Caesar, Brutus, Cassius, Metellus, Casca, Decius, Trebonius, Cinna, Antonius, Lepidus, Artemidorus, Publius ve Kâhin girerler.

CAESAR

Martın on beşi geldi işte.

KÂHİN

Evet Caesar, geldi, ama daha geçmedi.

ARTEMİDORUS

Selamı sana Caesar! Şu yazıyı oku.

DECIUS

Trebonius bütün saygılarıyla şu dilekçeyi
Okumanızı ister, canınız istediği zaman.

ARTEMİDORUS

Caesar, önce benimkini oku; çünkü
Caesar'ı en yakından ilgilendiren benimki.
Oku, büyük Caesar.

CAESAR

Beni ilgilendiren şeyler
En sona bırakılmalı.

ARTEMİDORUS

Sona bırakma, Caesar, hemen oku.

CAESAR

Bak hele şuna; deli mi nedir?

PUBLIUS

Çekil be! Kapama yolu!

CASSIUS

Ne var? Ne diye sokakta veriyorsun dilekçeni?
Kapitol'a gel.

(Caesar ve birçokları Senatoya girerler).

PUBLIUS

Dilerim başarılı olur bugünkü işiniz.

CASSIUS

Hangi işimiz, Publius?

PUBLIUS

Uğurlar olsun.

(Caesar'ın ardından girer).

BRUTUS

Publius ne söyledi?

CASSIUS

Bugünkü işimizde başarı diledi;
Korkarım biliyor ne yapmak istediğimizi!

BRUTUS

Bakın, nasıl sokuluyor Caesar'a:
Gözden kaçırmayın onu.

CASSIUS

Casca, elini çabuk tut;
Önleyecekler bizi korkarım.
Brutus, ne yapmalı? Duyulmuşsa iş
Ya Cassius sağ çıkmaz burdan, ya Caesar:

BRUTUS

Cassius, tut kendini.
Publius bizim işten söz etmiyor.
Gülümsüyor bak; Caesar'da da bir değişme yok.

CASSIUS

Trebonius işe girişti vaktinde;
Bakın, Antonius'u uzaklaştırıyor ortadan.

(Antonius'la Trebonius çıkarlar).

DECIUS

Metellus Cimber nerde? Gitsin,
Başlasın hemen dileğini söylemeye.

BRUTUS

Gitti işte. Sokulup destekleyelim biz de.

CINNA

Casca, ilk elini kaldıracak sensin.

CAESAR

Hep hazır mıyız? Caesar ve Senatosu
Hangi yolsuzlukları koyacak yoluna?

METELLUS CIMBER

Ulular ulusu, güçlüler güçlüsü Caesar,
Metellus Cimber zavallı yüreğini
Atıp bastığın yerlere...

(Diz çöker).

CAESAR

Önceden şunu söyleyeyim sana, Cimber:
Bu yere yatmalar, aşağılık pohpohlar
Orta malı yüreklerin kanını tutuşturup
Kurulu düzenleri, anayasaları
Çocuk oyuncağma çevirttirebilir.
Aklını kaçırıp Caesar'm damarlarında
Bir vurguncu kanı aktığını sanmayasm:
Doğru yoldan saptırılabilir miyim ben
Budalaları baştan çıkaran şeylerle,
Tatlı diller, iki büklüm bellerle,
Aşağılık köpek yaltaklanmalarıyla?
Senin kardeşini kanun yolladı sürgüne.
Onun için yalvarıp yaltaklanacaksan
Bir it gibi tekmeler, atarım seni yolumdan.
Caesar yolsuz iş yapmaz, bunu bil;
Haklı bulmadığı sözlerle de yumuşatılmaz.

METELLUS

Benimkinden daha değerli bir ses yok mu,
Caesar'm kulaklarına daha tatlı gelecek,
Sürgündeki kardeşimi kurtarmak için?

BRUTUS

Hiç de yaltaklanmadan elinden öper
Ben de senden dilerim bunu Caesar;
Publius Cimber hemen kavuşsun özgürlüğüne.

CAESAR

Ne, Brutus, nasıl?

CASSIUS

Bağışla Caesar; Caesar bağışla beni:
Cassius da kapanıyor ayaklarına,
Publius Cimber'in kurtulması için sürgünden.

CAESAR

Sizler gibi olsam, yumuşatırdınız beni;
Yalvarmasını bilsem, dinlerdim yalvaranları;
Ama ben Kutup yıldızı gibi oynamam yerimden
O yıldız ki bütün göklerde
Eşi yoktur dayatıp yerinde durmakta.
Bunca kıvılcımlar donatıyor gökyüzünü,
Hepsi ateş alev, hepsi pırıl pırıl,
Ama bir teki var yalnız hep yerli yerinde duran.
Dünyamız da böyle: İnsan dolu dünyamız da;
Hepsinin eti kemiği var, kanı var, canı var:
Ama bir tek insan var benim bildiğim,
Sarsılmaz, yerinden oynatılmaz,
İşte o insan da benim.
Bırakın, bu işte olsun, göstereyim bunu size:
Cimber'i sürgüne gönderen bendim,
Sürgünde kalmasını isteyen de benim yine.

CINNA

Dinle, Caesar...

CAESAR

Çekil karşımdan!
Dağları yerinden oynatabilir misin?

DECIUS

Ulu Caesar...

CAESAR

Brutus bile boşuna yalvardıktan sonra...

CASCA

Elim, sen konuş benim yerine!

(Caesar'ı vururlar).

CAESAR

Sen de mi Brutuş? Öyleyse yıkıl Caesar!

CINNA

Yaşasın özgürlük! Kulluk! Zorbalık bitti!
Koşun, verin bu müjdeyi, bağırın sokaklarda!

CASSIUS

Gidin bağırın meydan yerlerinde:
Bağımsız, özgürüz artık; kölelikten kurtulduk!

BRUTUS

Ey halk ve senatörler, korkmayın!
Kaçmayın, durun olduğunuz yerde!
Borç nedir bilmeyen ödedi borcunu!

CASCA

Çık, kürsüye çık, Brutus!

DECIUS

Sen de Cassius!

BRUTUS

Publius nerde?

CINNA

Burda, dona kalmış şaşkınlıktan.

METELLUS

Sıkı durun hepiniz; bazı dostları Caesar'ın
Belki tutar...

BRUTUS

Bırak sıkı durmayı. Publius, merak etme;
Kötülük etmeyi düşünen yok sana,
Ne de başka hiçbir Romalı'ya.
Bunu böylece söyle herkese, Publius.

CASSIUS

Uzaklaşın burdan, Publius; yoksa halk,
Üstümüze gelirse, yaşınıza bakmayabilir.

BRUTUS

Evet, öyle yap; bu işten bir zarar gelecekse
Yalnız yapanlarına başına gelsin.

(Trebonius girer).

CASSIUS

Antonius nerde?

TREBONIUS

Aklı başından gidip evine kaçtı.
Kadın erkek, çoluk çocuk şaşkına dönmüş,
Bağrışıp koşuşuyor herkes
Kıyamet günü gelmiş gibi.

BRUTUS

Ey kader, bize de yapacaksın dilediğini.
Öleceğiz biz de, biliyoruz; sadece zaman,
Ömrü birkaç gün daha uzatmak sadece
İnsanların dört elle sarıldıkları şey.

CASCA

Üstelik, ömrün yirmi yılını kesip atan
O kadar yılın ölüm korkusunu da
Kesip atmış olur.

BRUTUS

Böyle düşündünüz mü, bir kurtuluştur ölüm;
İşte biz, Caesar'ın dostları da, böylece,
Kısaltmış olduk zamanını ölüm korkularının.
Eğilin, Romalılar, eğilin,
Caesar'ın kanına batıralım ellerimizi
Dirseklerimize kadar.
Kılıçlarımızı da bulayıp kanına,
Yürüyelim dışarıya, meydan yerine;
Başımızda sallayarak kızıl bileklerimizi
Bağıralım, «Barış, kurtuluş, özgürlük», diye.

CASSIUS

Eğilip yıkanalım. Gelecek nice çağlarda,
Daha doğmamış devletler, bilinmedik dillerde
Oynanacak yaşadığımız bu yüce oyun!

BRUTUS

Kaç kez akacak dünya sahnelerinde kanı
Şimdi, Pompeius heykelinin ayak ucunda,
Bir toz yığınından farksız yatan Caesar'ın!

CASSIUS

Her seferinde de anılacak adlarımız bizim
Yurtlarına özgürlük getirmiş insanlar diye.

DECIUS

Haydi, çıkıyor muyuz?

CASSIUS

Evet, hep birlikte: Brutus düşsün önümüze;
Ve Roma'nın en temiz, en değerli yürekleri
Yürüsün ardından.

(Bir hizmetçi girer).

BRUTUS

Dur biraz; kim o gelen? Antonius'un adamı.

HİZMETÇİ

Şöyle, Brutus, şöyle diz çök dedi efendim;
Sonra şöyle yat yere dedi Marcus Antonius;
Yatınca da böyle, şunları söylersin dedi:
Brutus soyludur, akıllıdır, yiğittir, dürüsttür;
Caesar'sa heybetli, cüretli, haşmetli,
Ve yüreği sevgi doluydu.
De ki dedi, ben Brutus'u severim, sayarım;
Caesar'dan korkardım, saydım, sevdim onu:
Eğer Brutus izin verirse, dersin dedi—
Antonius'un korkusuzca yanına gelmesine,
Ve anlatılırsa eğer kendisine
Caesar'ın ölüm döşeklerini niçin hakettiği,
Caesar'ın ölüsünü, Brutus'un dirisinden
Daha çok sevecek değilim, dedi.
Elbet, dedi, bugünlerin tehlikeleri içinde
Soylu Brutus'un kaderine, girişeceği işlere
Candan bağlı kalırım, dedi.
Efendim Antonius'un dedikleri bu.

BRUTUS

Efendin akıllı ve yiğit bir Romalıdır;
Değerini küçümsemiş değilim hiç.
Söyle, buyursun gelsin buraya;
Bize hak verdirmeye çalışırız kendisini.
Ve şerefim üzerine söz: Kılına da dokunmayız.

HİZMETÇİ

Hemen gidip söylerim.

(Hizmetçi çıkar):

BRUTUS

Eminim dostluğunu kazanacağımızdan.

CASSIUS

Keşki kazanabilsek; ama ben yine de
Bir hayli kuşkulanıyorum ondan.
Aksi gibi de hep haklı çıkarım
Kuşkulanmakta.

(Antonius girer).

BRUTUS

İşte geliyor Antonius. Hoş geldin, Antonius.

ANTONIUS

Ey koca Caesar! Sen yerlerde mi yatacaktın böyle!
Bunca fetihlerin, zaferlerin, talanların,
Sığdı demek şu kadarcık yere? Uğurlar olsun!
Bilmiyorum, sayın baylar, nedir düşündüğünüz:
Daha kimden kan alınacak, kim başka hasta?
Sıra bendeyse, Caesar'ın öldüğü saatten
Daha uygun bir saat olmaz benim için.
Arasam daha değerlisini bulamam
Dünyanın en soylu kanına bulanmış
Kılıçlarınızdan sizin.
Yalvarırım, bir hıncınız varsa bana,
Daha kan tüterken kızıl elleriniz,
Alın hıncınızı benden. Bin yıl yaşasam
Daha rahat yürekle katlanamam ölmeye.
Hiçbir yerde, hiçbir ölüm,
Burda, çağımızın seçkin, akıllı insanlarının
Didik didik ettiği Caesar'ın yanı başında
Ölmekten daha güzel gelemez bana.

BRUTUS

Antonius, ölüm dilenme bizden.
Ne kadar kanlı ve zalim görünsek de şimdi,
Ellerimiz ve yaptığımız işle,
Yanlız ellerimiz ve gördükleri kanlı iştir
Senin gördüğün. Yüreklerimizi görmüyorsun;
Acıma duygusuyla dolu bizim yüreklerimiz,
Ezilen Roma'ya acıdık biz,
Ve, ateş nasıl söndürürse ateşi,
Acımak acıma duygumuzu körletip
Kıydı Caesar'a böylesine.
Sana gelince, Marcus Antonius,
Sana karşı ucu kördür kılıçlarımızın;
Kollarımız açık, yüreğimiz kardeş
Yüreğidir sana.
Sevgiyle, saygıyla aramıza alırız seni.

CASSIUS

Oyunuz kimsenin oyundan arda kalmaz
Yeni yetkilerin verilmesinde.

BRUTUS

Yalnız sabırlı ol; hele bir yatıştıralım
Korkudan şaşkına dönmüş kalabalıkları,
O zaman anlatırım sana, niçin ben,
Caesar'ı seven ben vurdum Caesar'ı,
Niçin yaptım bu yaptığımı.

ANTONIUS

Aklınızdan yana kuşkum yok;
Bırakın sıkayım kanlı ellerinizi hepinizin.
Önce senin, Brutus; ver elini.
Sonra senin, Cassius, uzat elini;
Şimdi sen Decius; sonra sen, Metellus;
Sen de, Cinna; ve sen, yiğit Casca;

Son, ama yüreğimde son olarak değil,
Sen, sevgili Trebonius.
Ne diyeyim, soylu Romalılar,
Ne diyeyim bilmem ki sizlere;
Öyle kaypak bir yerdeyim ki gözlerinizde,
İkisi de kötü iki yüz göreceksiniz bende:
Ya korkak ya dalkavuk diyeceksiniz bana.
Sevmiyor muydum seni, Caesar?
Seviyordum, hem de nasıl!
Şu anda ruhun bakıyorsa bize, soylu insan,
Ölmekten daha acı gelmiştir sana
Düşmanlarınla barışması Antonius'un,
Kanlı ellerini birer birer sıkması,
Cesedinin yanı başında.
Senin canına kıyanlarla dost olacağıma
Yaraların kadar gözlerim olaydı da,
Kanın kadar çabuk akaydı göz yaşlarım.
Bağışla beni, Julius! Şurda vurdular seni,
Şurda düştün yere, yiğit ceylan!
Ve işte seni vuran avcılar, baş ucunda,
Üstlerinde ölümünün damgası,
Akıp giden kanlarının kızılıyla!
Ey dünya, sen ormanıydın o ceylanın!
Ve o ceylan, ey dünya, yüreğindi senin!
Bunca yiğit kral avlayıp seni
Sermişler yere!

CASSIUS

Marcus Antonius...

ANTONIUS

Bağışla beni, Caius Cassius;
Caesar'ın düşmanları bile söyler bunları:
Bir dost ağzındansa az bile,
Soğukkanlı biledir söylediklerim.

CASSIUS

Caesar'ı böyle övmene bir diyeceğim yok;
Ama bizimle nasıl anlaşmak niyetindesin?
Dostlarımız arasında bilecek miyiz seni,
Yoksa gidecek miyiz yolumuza,
Hiçbir bağımız olmadan seninle?

ANTONIUS

Ben de bunun için sıktım ellerinizi;
Ama sarsıldım Caesar'ı böyle görünce yerde.
Hepinizle dostum, severim hepinizi,
Ama umarım ki iyice anlatacaksınız bana,
Niçin, nasıl bir tehlike olduğunu Caesar'ın.

BRUTUS

Öyle olmasa bir vahşet sahnesi olurdu bu.
O kadar haklı nedenlerimiz var ki gösterecek
Caesar'ın oğlu bile olsan, Antonius,
Yatardı aklın, öğrenince.

ANTONIUS

Benim bütün istediğim de bu.
Bir de şu dileğim var sizden:
Ölüsünü ben götüreyim meydan yerine,
Ve kürsüden, bir dosta nasıl yaraşırsa,
Konuşabileyim öylece cenaze töreninde.

BRUTUS

Konuşursun, Antonius.

CASSIUS

Brutus, bir sözüm var sana *(Kulağına).*
Ne yaptığını bilmiyorsun. Razı olma
Antonius'un törende konuşmasına.

Bilir misin ne türlü coşabilir halk
Söyleyeceği dokunaklı sözlerle?

BRUTUS

Yalnız, hoşgörürsen, Antonius,
Önce ben çıkacağım kürsüye,
Caesar'ın niçin öldüğünü açıklamak için.
Şunu da bildireceğim ki halka, sen
Bizim isteğimiz, iznimizle konuşacaksın
Ve biz istemiş olacağız Caesar'ın şanına layık
Her türlü törenle, gereğince gömülmesini.
Zarardan çok yararı olur bunun bize.

CASSIUS

Sonu neye varır bilmem, ben sevmedim bu işi.

BRUTUS

Antonius, al götür Caesar'ın ölüsünü.
Konuşmanda bizi kötülemek yok.
Caesar'ı dilediğin gibi övebilirsin,
Ama bizim iznimizle övdüğünü söyleyerek.
Yoksa törene hiç karıştırmayız seni.
Bir de, benim konuşacağım kürsüden
Konuşacaksın sen de, ben sözü bitirince.

ANTONIUS

Öyle olsun; benim başka şey istediğim yok.

BRUTUS

Hazırla öyleyse ölüyü ve ardımızdan gel.

(Çıkarlar. Antonius kalır).

ANTONIUS

Bağışla beni, ey kanayan toprak parçası,
Tatlı tatlı konuştuğum için kasaplarınla.
Yıkılmış sarayısın sen, bütün çağların
Yetiştirdiği en soylu insanın.
Gün görmesin bu değerli kanı döken eller!
Kâhince söylerim ki yaraların önünde,
O yaralar ki sessiz birer ağız gibi
Açıp yakut dudaklarını
Biraz ses, biraz söz dileniyorlar benden;
Derim ki lanet yağacak,
Dört bir yanına insanların;
Kardeş kavgaları, azgın iç savaşlar
Saracak İtalya'nın dört bir yanını.
Kan dökmeler, yakıp yıkmalar alıp yürüyecek;
Öylesine alışılacak ki korkunç şeylere,
Analar bakıp gülümseyecek
Savaşın didik didik ettiği çocuklarına.
Acıma duygusunu boğacak işkence alışkanlığı.
Ve kanına kan isteyen Caesar'ın ruhu,
Alıp cehennemden ateş alev gelen
Azgın öç tanrıçası Ate'yi yanına
«Öldürün!» diye bağıracak her yanda
O haşmetli kral sesiyle
Ve salacak savaş köpeklerini ortalığa;
Sarsın diye dünyayı bu cinayetin kokusu
İnim inim mezar dilenen
İnsan cesetlerinden.

(Octavius'un hizmetçisi girer).

Octavius Caesar'ın adamı değil misin sen?

HİZMETÇİ

Evet, Marcus Antonius.

ANTONIUS

Caesar Roma'ya gelmesini yazmıştı ona.

HİZMETÇİ

Aldı mektuplarını, geliyor;
Size ağızdan şunu söylememi istedi ki...
Vah Caesar!

ANTONIUS

Taştı yüreğin; git bir köşede ağla.
Yürek acısı ne de çabuk geçiveriyor,
İnsandan insana. Yaşlandı hemen gözlerim
Görünce gözlerine dolan keder incilerini.
Efendin yolda mı?

HİZMETÇİ

Roma'ya yedi fersah kadar uzak
Bir yerde kalacak bu gece.

ANTONIUS

Hemen dön yanına, anlat olanları.
Yaslı bir Roma bu, belalı bir Roma:
Octavius için
Güvenilir bir Roma değil henüz.
Koş hemen, söyle ona bunu. Ama dur biraz;
Caesar'ın ölüsünü Forum'a götüreyim bir,
Sonra gidersin. Bakalım, ben konuşunca,
Halk nasıl karşılayacak bu kanlı katillerin
Yürekler acısı marifetlerini.
Sonucu görür, ona göre anlatırsın
Durumun ne olduğumu genç Octavius'a.
Gel şimdi yardım et bana.

(Çıkarlar).

Sahne II

Forum Meydanı.
Brutus gelip kürsüye yürür, Cassius bir halk kalabalığıyla ardından girer.

HALK

Anlamak istiyoruz; hesap verilsin bize!

BRUTUS

Gelin öyleyse, dinleyin beni dostlar.
Cassius, sen öbür yola git,
İkiye böl kalabalığı.
Beni dinleyecekler burada kalsın,
Cassius'un ardından gidecekler gitsin.
Bütün halka açıklanacak
Niçin öldüğü Caesar'ın.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Ben Brutus'un konuşmasını dinleyeceğim.

İKİNCİ YURTTAŞ

Ben de Cassius'u dinleyeyim.
Her ikisini ayrı ayrı dinleyip
Karşılaştırırız söyleyeceklerini.

(Cassius bazılarıyla çıkar).

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Soylu Brutus çıkıyor kürsüye, susun!

BRUTUS

Sabırlı olun sözüm bitinceye kadar. Romalılar, yurttaşlarım, dostlarım, dinleyin anlatacaklarımı ve ses çıkar-

mayın ki duyasınız beni. Şerefim adına inanın bana; şerefime saygınız olmalı ki inanasınız bana. Aklınızla yargılayın beni; can kulağınızı da açın ki iyi birer yargıç olasınız. Bu toplulukta Caesar'ı çok sevmiş biri varsa derim ki ona, Brutus'un Caesar'a sevgisi daha az değildi onunkinden. Öyleyse neden Caesar'a karşı ayaklandın, derse bu dost bana şu karşılığı veririm: Caesar'ı daha az sevdiğim için değil, Roma'yı daha çok sevdiğimden. Caesar yaşayıp da hepinizin köle olarak ölmeniz mi daha iyi, yoksa Caesar ölüp de hepinizin hür insanlar olarak yaşamanız mı? Caesar beni severdi, ağlarım onun için; mutluluğa ermişti, sevinirim; bir kahramandı, saygı duyarım; ama tutkuya kapıldı, öldürürüm. Sevgisine gözyaşı, mutluluğuna sevinç, yiğitliğine saygı, tutkusuna ölüm. Köle olmayı isteyecek kadar aşağılık biri var mı burada? Varsa söylesin: Ona kötülük ettim. Romalı olmayı istemeyecek bir odun kafalı var mı içinizde? Varsa söylesin: Ona kötülük ettim. Yurdunu sevmeyecek kadar alçak biri var mı burda? Varsa söylesin: Ona kötülük ettim. Var mı öylesi, soruyorum?

YURTTAŞLAR

Yok. Brutus, yok öylesi!

BRUTUS

Öyleyse kötülük etmedim kimseye. Ben Caesar'a, sizin Brutus'a yapabileceğinizden fazlasını yapmış değilim. Ölümünün hesabı Kapitol'da yazılıp dürülmüştür. Ne hakkettiği yerde şanı şerefi küçültülmüş, ne de ölmesini gerektiren suçları büyütülmüştür.

(Antonius ve başkaları Caesar'ın ölüsüyle girerler).

İşte getiriyor ölüsünü Marcus Antonius. Onun eli yoktu bu işte, ama o da yararlanacak Caesar'ın ölümünden, bir yeri olacak devlet işlerinde. Hanginizin olmayacak zaten? Son sözüm şu size: Beni ne çok seven insanı nasıl Roma uğruna vurdumsa, aynı hançeri kendime saklıyorum, yurdum için ölmem ne zaman gerekirse.

(Halk hep bir ağızdan).

Yaşasın Brutus! Yaşa! Varol!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Evine zafer töreniyle götürelim onu.

İKİNCİ YURTTAŞ

Atalarının yanına bir heykeli dikilmeli.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Caesar'ımız o olsun!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Caesar'ın iyi tarafları Brutus'ta taçlansın!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Evine kadar götürelim bağrışarak.

BRUTUS

Yurttaşlarım...

İKİNCİ YURTTAŞ

Durun! Susun! Brutus konuşuyor!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Hey, dinleyin!

BRUTUS

Sevgili yurttaşlarım, bırakın yalnız gideyim.
Benim hatırım için Antonius'la kalın.
Caesar'ın ölüsüna saygılı olmanız gerek.
Antonius'u da saygıyla dinleyin:
Bizim iznimiz, isteğimizle
Caesar'ın şanlı günlerini övecek.
Ben istiyorum sizden bunu:
Antonius sözünü bitirinceye kadar
Benden başkası ayrılmasın burdan.

(Çıkar).

BİRİNCİ YURTTAŞ

Hey, durun yerinizde! Antonius'u dinleyelim.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Kürsüye çıksın! Sesini duyalım.
Soylu Antonius, kürsüye çık.

ANTONIUS

Brutus'un hatırı için,
Uymak zorundayım isteğinize.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Ne diyor Brutus için?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Diyor ki, Brutus'un hatırı için
Dinlemek zorundaymış bizi.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Aklı varsa kötü söz etmesin Brutus için.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Zorbanın biriymiş demek bu Caesar.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Elbet, ona ne şüphe.
Bereket şerrinden kurtuldu Roma.

İKİNCİ YURTTAŞ

Susun! Antonius ne diyor bakalım.

ANTONIUS

Canım Romalılar...

HEP BİR AĞIZDAN

Susun hey! Dinleyelim!

ANTONIUS

Dostlar, Romalılar, yurttaşlar, dinleyin;
Ben Caesar'ı gömmeğe geldim, övmeye değil.
İnsanın ettiği kötülük yaşar ardından,
İyilikleriyse toprağa gider kemikleriyle.
Bırakın, öyle olsun Caesar için de.
Soylu Brutus muhteris dedi Caesar için:
Öyle idiyse, ağır bir suç bu,
Ve Caesar bütün ağırlığıyla ödedi suçunu.
Burada Brutus ve ötekilerin izniyle
(Çünkü Brutus şerefli bir insandır,
Ötekiler de öyle, hep şerefli insanlardır)
Konuşmaya geldim Caesar'ın cenazesinde.
Dostumdu; vefalı ve dürüsttü bana karşı;
Ama Brutus muhterisdi diyor:
Brutus şerefli bir insandır.
Caesar nice esirler getirdi Roma'ya,
Fidyeleriyle devlet hazineleri doldu:
Bundan ötürü mü muhteris göründü Caesar?
Fakirler ağlayınca gözleri yaşarırdı;
Bir muhteris daha katı yürekli olsa gerek,

Ama Brutus muhterisdi diyor,
Brutus'sa şerefli bir insandır.
Geçen bayram hepiniz gördünüz,
Krallık tacını üç kez sundum ona,
Üçünde de almadı. İhtiras denir mi buna?
Ama Brutus muhterisdi, diyor;
Brutus'sa şerefli bir insandır, şüphesiz.
Ben Brutus'a karşı konuşmuyorum, hayır;
Bildiğim kadarını söylüyorum yalnız.
Hep sevdiniz onu bir zamanlar,
Boşuna da değildi elbet sevginiz;
Sonra ne oldu da yanmıyorsunuz ölümüne?
Ey düşünce, yırtıcı hayvanlar arasına kaçmışsın;
İnsanlar yitirmiş akıllarını... Bağışlayın beni;
Yüreğim şurada şimdi, Caesar'ın tabutunda:
Konuşamam dönünceye kadar bana.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Hiç de haksız gelmedi bana söyledikleri.

İKİNCİ YURTTAŞ

Doğrusunu düşünürsek bu işin
Büyük haksızlık Caesar'a yapılan.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Öyle mi dersiniz?
Korkarım gelen gideni arattıracak.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Duydunuz değil mi? Krallık tacını almamış,
Demek hiç de aç gözlü değilmiş.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Öyleyse eğer, kimilerine
Pek pahalıya malolacak bu iş.

İKİNCİ YURTTAŞ

Zavallıcık! Gözleri kızarmış ağlamaktan!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Bu Roma'da Antonius'tan soylusu yok!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Bakın, bakın; yeniden başlıyor konuşmaya.

ANTONIUS

Daha dün Caesar'ın bir sözü
Dünyadan daha ağır basardı.
Şimdiyse serilmiş yatıyor şurada,
Bir dilenci bile eğilmez olmuş önünde.
Ah kardeşler! Ben yüreklerinizi, kafalarınızı
Azdıracak, ayaklandıracak bir insan olsaydım,
Brutus'a da, Cassius'a da kötülük edebilirdim;
Ama, bilirsiniz, şerefli insanlardır onlar.
Onlara kötülük etmek istemem. Bir ölüye,
Kendime ve sizlere zararlı olmam daha doğru
O şerefli insanlara kötülük etmekten.
Ama bir yazı var, Caesar'ın mührü basılmış;
Çekmecesinde buldum; vasiyetnamesi Caesar'ın
Bunları halka okusam, ki hoş görün,
Hiç okumak niyetinde değilim,
Bir okusam bunları, halk doğru gider,
Yaralarını öperdi ölmüş Caesar'ın;
Mendillerini boyardı kutsal kanına.
Ne kanı, tek kılını dilenirdi saçlarının,
Anmak için Caesar'ı ve ölürken de
Değerli bir miras diye bırakmak için
Çocuklarına.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Dinlemek istiyoruz vasiyetnamesini.
Oku, Marcus Antonius!

HERKES BİRDEN

Vasiyetname! Vasiyetname!
Okunsun Caesar'ın vasiyetnamesi!

ANTONIUS

Sabırlı olun dostlarım, okumam doğru olmaz:
Sırası mı şimdi bilmenizin
Sizi ne kadar sevdiğini Caesar'ın?
Odun değil, taş değil, birer insansınız;
İnsan olarak dinleyince de Caesar'ın dileklerini
Tutuşur yürekleriniz, deliye dönersiniz.
Bilmemeniz daha iyi,
Her şeyini sizlere bıraktığını.
Bilirseniz neler, neler olur kim bilir!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Oku, dinlemek istiyoruz! Oku, Antonius!
Oku Caesar'ın vasiyetnamesini!

ANTONIUS

Sabırlı olun, bekleyin biraz, ne olur!
Fazla ileri gittim, korkarım,
Size bu vasiyetnameden söz etmekle.
Bir zararım olmasından korkuyorum doğrusu
Caesar'ı bıçaklayan şerefli insanlara;
Korkuyorum gerçekten.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Hainmiş bu herifler! Şerefli insanlara bak!

HEPSİ BİRDEN

Son dilekleri Caesar'ın! Vasiyetname!

İKİNCİ YURTTAŞ

Alçak, katil herifler! Okunsun!
Caesar'ın vasiyeti okusun!

ANTONIUS

Anlaşıldı, zorla okutturacaksınız bana.
Öyleyse bir halka olun Caesar'ın çevresinde,
Göstereyim size bu dilekleri yazanı.
İnebilir miyim? İzin veriyor musunuz bana?

HEP BİR AĞIZDAN

İnebilirsin!

İKİNCİ YURTTAŞ

Haydi, in!

(Antonius kürsüden iner).

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

İzin veriyoruz dilediğin yerde konuşmana!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Halka olun! Çevrilin şöyle!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Tabuttan uzaklaşın! Açılın biraz!

İKİNCİ YURTTAŞ

Antonius'a yer verin! Koca Antonius!

ANTONIUS

Durun, üşüşmeyin üstüme! Açılın biraz!

HEPSİ BİRDEN

Açılın! Yer verin! Çekilin geriye!

ANTONIUS

Yaş varsa gözlerinizde, hazır olun dökmeye;
Bu şalı hep bilirsiniz; ben hiç unutmam
Onu Caesar'ın üstünde ilk gördüğüm günü;
Bir yaz akşamı çadırındaydık:
Nervius'un ordularını yendiği gün.
Bakın şurasından girmiş hançeri Cassius'un.
Şurasını ne hırsla yarmış Casca.
Şurasından o çok sevdiği Brutus bıçaklamış!
Geri çekerken de lanetlik hançerini
Bakın nasıl gelmiş ardından Caesar'ın kanı,
Kapılara fırlayıp anlamak ister gibi
Gerçekten Brutus mu değil mi diye
Böylesine hoyratça vuran.
Çünkü, biliyorsunuz, Brutus
Koruyucu meleğiydi Caesar'ın.
Tanrılar, siz söyleyin nasıl severdi onu!
Aldığı yaraların en acısı bu oldu.
Vurduğunu görünce Brutus'un,
Nankörlük, hiyanetin kollarından beter,
Yıktı bitirdi onu, yarıldı aslan yüreği,
Kapayıp meşlahıyla yüzünü koca Caesar
Düştü Pompeius heykelinin dibine,
Kanlarının oluk oluk aktığı yere.
Ah, o ne düşüştü o, yurttaşlar,
Ben, sen, hepimiz düştük onunla
Ve en kanlı hıyanet geçti başımıza.
Elbet ağlarsınız böyle, duyuyorum içimde
Yüreklerinizin nasıl yandığını.
Rahmet damlaları bu döktüğünüz yaşlar.
Duygulu yürekler, sizleri ağlatan

Yaralı meşlahını görmek mi oldu yalnız?
Bir de şuraya bakın! Bakın, işte kendisi
Delik deşik olmuş ihanet hançerleriyle.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Ah, bakılır gibi değil!

İKİNCİ YURTTAŞ

Vah yiğit Caesar!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Ne uğursuz günmüş bugün!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Kalleşler! Alçaklar!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Kan dökmenin böylesi görülmemiş!

İKİNCİ YURTTAŞ

Kanına kan alacağız!

HEPSİ BİRDEN

Kanına kan! Yürüyelim! Bulalım hepsini!
Yakalım! Verin ateşi! Öldürün! Gebertin!
Bir tekini sağ bırakmayalım hainlerin!

ANTONIUS

Durun, yurttaşlarım!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Susun! Antonius'u dinleyin!

İKİNCİ YURTTAŞ

Dinleyelim! Ardından gidelim! Uğrunda ölelim!

ANTONIUS

Dostlar! Canım kardeşlerim! Sizi böyle birden
İsyana sürüklemiş duruma sokmayın beni.
Bu işi yapanlar şerefli insanlardır.
Yazık, bilmem neye kızıp da yaptılar bunu.
Akıllı, şerefli insanlar hepsi;
Elbet, haklı sebepler gösterirler size.
Ben yüreklerinizi çalmaya gelmedim, dostlar;
Ben bir söz ustası değilim, Brutus gibi;
Hep bilirsiniz, ben dostunu seven
Kaba saba bir adamım; bunu bildikleri için
İzin verdiler halkın önünde konuşmama.
Ne zekâm elverir, ne sözlerim, ne değerim,
Etkim, inandırma gücüm yeter
Halkın kanını azdırıp tutuşturmaya.
Ben içimden geleni söylüyorum düpedüz;
Sizin de bildiğiniz şeyler söylediklerim.
Canım Caesar'ın yaralarını gösteriyorum
Şu zavallı, güçsüz, dilsiz ağızları
Konuşturuyorum kendi yerime.
Ama ben Brutus olsaydım,
Ya da Brutus Antonius'un yerinde olaydı,
Öyle bir Antonius olurdu ki,
Akıllarınızı başlarınızdan alır,
Caesar'ın her bir yarasını bir dile çevirip
Roma'nın taşlarını yerinden oynatır,
Ayaklandırırdı sizi.

HEPSİ BİRDEN

Ayaklanacağız!

BİRİNCİ YURTTAŞ

Brutus'un evini yakalım!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Haydi öyleyse! Gelin, arayalım hainleri!

ANTONIUS

Ama dinleyin, yurttaşlar, beni dinleyin önce.

HEPSİ BİRDEN

Susun hey! Antonius'u dinleyin,
Soylular soylusu Antonius'u.

ANTONIUS

Dostlar, ne yapacağınızı bilmeden gidiyorsunuz;
Sevgilerinize nesiyle hak kazandı Caesar?
Ah, bilmiyorsunuz bunu; şunu söylemeliyim size:
Vasiyet yazısı var dedim, unuttunuz.

HEPSİ BİRDEN

Öyle ya, evet! Vasiyeti! Durun dinleyelim!

ANTONIUS

İşte vasiyeti, Caesar'ın mührüyle hem de.
Her Roma yurttaşına, her birine ayrı ayrı,
Yetmiş beşer drahmi bırakıyor.

İKİNCİ YURTTAŞ

Yüce Caesar! Öcünü alacağız!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Büyük ruhlu Caesar!

ANTONIUS

Sabırlı olun, dinleyin!

HEPSİ BİRDEN

Susalım!

ANTONIUS

Ayrıca Tiber kıyısındaki gezi yerleri,
Kendi bağları, bahçeleri, yeni fidanlıkları
Hep size kalıyor, size bırakıyor hepsini,
Size ve mirasçılarınıza dünya durdukça;
Hep birlikte gezip dolaşasınız,
Gidip dinlenesiniz diye oralarda.
İşte buydu Caesar. Bir daha gelir mi böylesi?

BİRİNCİ YURTTAŞ

Gelmez, dünyada gelmez! Haydi davranın, yürüyün!
Kutsal yerde yakalım Caesar'ın ölüsünü,
Onu yakan ateşlerle de
Tutuşturalım hainlerin evlerini.
Kaldırın ölüyü.

İKİNCİ YURTTAŞ

Gidin yakacak arayın!

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Sıraları kıralım!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Kapı, pencere, kırın ne rasgelirse!

(Yurttaşlar cesetle çıkarlar).

ANTONIUS

Şimdi bırak yürüsün.
Bir kez ayaklandın ya, ey Hınç,
Dilediğin yere git artık! Ne var, ahbap?

(Hizmetçi girer).

HİZMETÇİ

Efendimiz, Octavius Roma'ya geldi.

ANTONIUS

Nerede şimdi?

HİZMETÇİ

Lepidus'la birlikte Caesar'ın evinde.

ANTONIUS

Hemen gider görürüm orda kendisini,
Tam zamanında gelmiş. Talih güldü bize,
Ne dilersek verecek, böyle giderse.

HİZMETÇİ

Octavius'tan duydum, Brutus'la Cassius
Deliye dönüp dörtnala kaçmışlar
Roma kapılarından dışarı.

ANTONIUS

Demek aldılar kokusunu
Halkı ne türlü coşturduğumun.
Haydi, gidelim Octavius'a.

Sahne III

Roma'da bir sokak. Şair Cinna ve arkasından halk kalabalığı girer.

CINNA

Bu gece rüyamda Ceasar'la yedik içtik.
Uğursuz şeyler gelip geçiyor kafamdan;
Hiç çıkmak istemiyordu canım,
Ama bir şeyler çekti beni dışarı.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Adın ne senin?

İKİNCİ YURTTAŞ

Nere gidiyorsun?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Nerde oturuyorsun?

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Evli misin, bekâr mısın?

İKİNCİ YURTTAŞ

Kaçamaksız cevap ver sorulanlara.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Evet, kısaca.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ

Akıllıca.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Doğrusunu söylersen iyi edersin.

CINNA

Adım ne? Nereye gidiyorum? Nerde oturuyorum? Evli miyim, bekâr mıyım? Her birinize kaçamaksız, kısaca, akıllıca ve yalansız cevap vermem gerekiyorsa, aklımı başıma toplayarak söyleyeyim: bekârım.

İKİNCİ YURTTAŞ

Evlenenlerin aklı başında değildir demeye geldi bu. Senin canın dayak istiyor galiba. Kestirme yoldan karşılık ver.

CINNA

Kestirme yoldan Caesar'ın cenazesine gidiyorum.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Dostu olarak mı düşmanı olarak mı?

CINNA
Dostu olarak.

İKİNCİ YURTTAŞ
Bak işte bu cevap kestirme.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ
Oturduğun yer neresi, kısaca.

CINNA
Kapitol tarafında otururum kısaca.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Adını söyle, yalansız.

CINNA
Yalansız adım Cinna.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Gebertin! Hainlerden biri!

CINNA
Ben şair Cinna'yım, şair Cinna'yım ben!

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ
Kötü şiirleri için de vurun,
Kötü şiirleri için de!

CINNA
Hain Cinna değilim ben.

BİRİNCİ YURTTAŞ

Olmasın, adı Cinna ya. Önce kesin çıkarın adını yüreğinden, sonra bırakın gitsin.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ

Gebertin, gebertin! Haydi, gidip verelim ateşi evlerine! Brutus'unkine, Cassiuss'unkine! Gidip yakalım hepsini. Kiminiz Decius'un evini, kiminiz Casca'nınkine! Kiminiz Ligarius'un evine! Haydi, hemen! Yürüyün!

(Cinna'yı bıçaklayıp çıkarlar).

PERDE IV

Sahne I

Roma.
Antonius'un evinde bir oda. Antonius, Octavius ve Lepidus girerler.

ANTONIUS

Demek ölecek olanlar bunlar:
Adlarının altı çizili olanlar.

OCTAVIUS

Kardeşinin de ölmesine razı mısın, Lepidus?

LEPIDUS

Razıyım...

OCTAVIUS

Çiz onun da altını, Antonius.

LEPIDUS

Ama Publius'un da ölmesi şartıyle,
Senin kız kardeşinin oğlu, Antonius.

ANTONIUS

Ölsün. Bak, çizip atıyorum onu da.
Şimdi, Lepidus, sen Caesar'ın evine git;

Vasiyet kâğıdını bul getir;
Hangi dileklerinizi çıkaracağımızı konuşalım.

LEPIDUS

Peki, sizi burada mı bulayım yine?

OCTAVIUS

Ya burda, ya Kapitol'da.

(Lepidus çıkar).

ANTONIUS

Değersiz, küçük adamın biri, bu Lepidus;
Ayak işleri gördürmeye yarar yalnız.
Üçe bölersek dünyayı,
Üç paydan birini nasıl hakeder bu?

OCTAVIUS

Sen verdin bu hakkı ona;
Kara listemizi hazırlarken, sen istedin
Kimlerin ölmesi gerektiğini ona sormayı.

ANTONIUS

Octavius, ben senden daha çok gördüm dünyayı.
Ona böylesi şerefler yüklemekle
Birçok belalı, çamurlu yükleri
Kendi sırtımızdan atmış oluyoruz.
Bu şerefleri eşek altın taşır gibi taşır o;
Yükün altında terleye soluya, itile kakıla
Gider bizim çevirdiğimiz yola.
Altınları getirdi mi dilediğimiz yere
Yükünü alır sırtından, salarız çayıra,
Otlasın diye, kulaklarını sallayarak,
Başı boş bir sürü eşekle birlikte.

OCTAVIUS

Nasıl istersen öyle yap;
Ama bize bağlı, değerli bir askerdir.

ANTONIUS

Benim atım da öyledir, Octavius;
Onun için bol bol yem veririm ona;
Dövüşmesini, çark etmesini, durmasını,
Dörtnala gitmesini öğretirim;
Benim kafam yönetir beden hareketlerini.
Lepidus da budur aşağı yukarı:
Eğitir, yetiştirir, sürersin ileri.
Dam dazlaktır kafasının içi;
Başkalarının eskitip attığı şeylerle,
Onun bunun bilgi kırıntılarıyla beslenir;
Köhne şeylere yeni diye özenir.
Böylelerine bir araç diye bakar geçersin.
Şimdi, Octavius, gelelim büyük işlere.
Brutus'la Cassius kuvvet topluyorlar:
Hemen karşı durmamız gerek.
Sıkı bir birlik kurmaya bakalım;
En iyi dostlarımızı toparlayalım,
Elimizdeki güçleri geliştirelim;
Hemen bir toplantı yapıp konuşalım
Görünmez tehlikeleri nasıl önleyeceğimizi,
Görünenleri nasıl karşılayacağımızı.

OCTAVIUS

Evet, ya; bir sürü düşmanın ortasında,
Köpeklerin sardığı bir av gibi duruyoruz.
Korkarım yüzümüze gülenlerin yüreklerinde
Sürüyle kötülük yatıyor bize karşı.

(Çıkarlar).

Sahne II

Sardis yakınlarında bir ordu kampı. Brutus'un çadırının önü. Davul sesleri.

Brutus, Lucilius, Lucius ve askerler girerler. Gelenleri Titinius ve Pindarus karşılarlar.

BRUTUS

Dur olduğun yerde.

LUCILIUS

Sen de dur, parola ver!

BRUTUS

Vay, Lucilius, sen misin? Cassius yakınlarda mı?

LUCILIUS

Nerdeyse gelir. Pindarus burada;
Efendisinden selam getirmiş size.

BRUTUS

Getiren sağ olsun. Senin efendin, Pindarus,
Ya kendindeki bir değişme,
Ya da adamlarının beceriksizliği yüzünden,
Nerdeyse beni pişman ettirecek,
Olanlar keşki olmasaydı dedirtecek bana.
Ama geliyor madem, kendisi anlatsın niçin.

PINDARUS

Hiç şüphe etmiyorum soylu efendimin
Her bakımdan güveneceğiniz
Şerefli bir insan olduğunu göstereceğine.

BRUTUS

Kendisinden kuşkulanıyor değilim Lucilius
Ama, dur bir şey sorayım:
Seni nasıl karşıladı, onu merak ediyorum.

LUCILIUS

Kibarlığına, saygısına diyecek yoktu;
Ama eski senli benli konuşma havasını,
Dost teklifsizliğini bulamadım doğrusu.

BRUTUS

Dostluk sıcaktan soğuğa böyle geçer işte.
Dikkat et, hep böyle olur, Lucilius:
Sevgi tükenip bezginliğe yüz tuttu mu,
Zoraki nezaket gösterileri başlar.
Açık yürekli, candan bağlı bir insan gösteriş yapmaz.
Yüreği boşalmış insanlar,
Sırtlarına binilmedikçe şahlanan,
Kişneyip böbürlenen atlar gibidir:
Bir gün sıkı mahmuzu yediler mi böğürlerine,
İndiriverirler aşağı kuyruklarını,
Yığılır kalırlar yarışta, kof beygirler gibi.
Ordusu geliyor mu bari Cassius'un?

LUCILIUS

Bu gece Sardis'te olacak diyorlar.
Çoğu atlı olan büyük kuvvetler,
Cassius'la birlikte geldi.

(Cassius askerleriyle yaklaşır).

BRUTUS

Dur! Geliyor işte.
Gidip karşılayalım tatlılıkla.

CASSIUS

Durdururum bölükleri!

BRUTUS

Bölük dur! Tekrarlayın komutu arkadakilere!

BİRİNCİ ASKER

Bölük dur!

İKİNCİ ASKER

Bölük dur!

ÜÇÜNCÜ ASKER

Bölük dur!

CASSIUS

Pek sayın kardeş, bana haksızlık ettin.

BRUTUS

Tanrılar, siz yargılayın beni:
Düşmanıma haksızlık etmiş adam mıyım ben?
Değilsem, nasıl kardeşime haksızlık ederim?

CASSIUS

Brutus, bu dürüst görünüşün arkasında
Kötülükler saklı senin.
İnsana haksızlık ederken de...

BRUTUS

Cassius, kendine gel: Neye içerlediysen
Soğukkanlılıkla söyle. Seni iyi bilirim.
Ordularımız önünde çatışmayalım:
Her ikisinin bizi dost bilmeleri gerek.
Söyle askerlerine gitsinler, Cassius:

Sonra gel çadırımda dök içini;
Söyle ne söyleyeceksen bana.

CASSIUS

Pindarus, komutanlara söyle,
Çekilip rahat etsinler biraz ötede.

BRUTUS

Lucilius, sen de aynı komutu ver;
Kimse yanaşmasın çadırımıza
Konuşmamız bitinceye kadar.
Lucilius'la Titinius kapıda beklesinler.

(Çıkarlar).

Sahne III

Brutus'un çadırı Brutus'la Cassius girerler.

CASSIUS

Beni dost saymadığını şununla belli ettin:
Sardis'lilerden rüşvet alıyor diye
Lucius Pella'yı lekeleyip vurdun yere.
Oysa tanıdığım olduğunu yazmış,
Onu korumanı istemiştim senden:
Kulak asmadın mektuplarıma.

BRUTUS

Böyle bir zamanda hiç de doğru değildi

CASSIUS

Böyle bir zamanda hiç de doğru değildi
Ufak tefek işleri ince eleyip sık dokumak.

BRUTUS

Bana bak, Cassius; senin için de bana
Gözü para peşinde diyorlar;
Devlet işlerini, para karşılığı,
Değersiz kişilere veriyormuşsun.

CASSIUS

Benim gözüm para peşinde ha? Tanrılar!
İyi ki Brutus'un ağzından duyuyorum bunu:
Yoksa son sözü olurdu bu, söyleyenin!

BRUTUS

Cassius adı, şanı şerefiyle
Kanat geriyor bu yolsuzlukların üstüne.
Onun için çıkamıyor kınından doğruluğun kılıcı.

CASSIUS

Doğruluğun kılıcı ha!

BRUTUS

Hatırla, martın on beşini hatırla!
Doğruluk uğruna akmadı mı koca Julius'un kanı?
Doğruluk uğruna olmasa, hangi alçak
Kılına dokunur, bıçaklayabilirdi onu?
Ne demek? Dünyanın en büyük adamını
Hırsızları korumak için mi vurduk?
Aşağılık rüşvetlerle mi kirlenecek ellerimiz?
Engin şerefimizin yüce yurdunu
Bir avuç altına satacak insanlar mıyız biz?
Böyle bir Romalı olmaktansa
Köpek olup, aya karşı uluyalım daha iyi!

CASSIUS

Brutus, yüklenme o kadar, kaldırmam;
Kendini bilmez olup bunaltıyorsun beni.

Ben askerim, daha eskiyim bu meslekte senden;
Daha iyi yürütürüm işleri.

BRUTUS

Yürüt haydi! Yürütemezsin, Cassius.

CASSIUS

Yürütürüm.

BRUTUS

Yürütemezsin diyorum sana.

CASSIUS

Kızdırma kafamı, tutamam sonra elimi;
Sağ kalmak istiyorsan yürüme üstüme.

BRUTUS

Çekil git, aşağılık adam!

CASSIUS

Nasıl, bana nasıl söyleyebilirsin bunu?

BRUTUS

Sen baksana, dinlesene beni:
Senin öfkene pabuç bırakacak adam mıyım ben?
Bir delinin sert bakışı korkutabilir mi beni?

CASSIUS

Tanrılar, nasıl katlanayım bütün bunlara!

BRUTUS

Bütün bunlara mı? Dahası var:
Şişir doymaz yüreğini patlayıncaya kadar;
Göster kölelerine

Ne belalı bir öfken olduğunu;
Titresin önünde kulların.
Ben de mi ürkeceğim, keyfine uyacağım senin?
El pençe divan mı duracağım önünde
Kabarıp ateş püskürdüğün zaman?
Hayır, çatlasan, patlasan da,
Kendi içine akacak dalağındaki zehir!
Bundan sonra eğlendirecek,
Kah kah güldürecek beni, senin küplere binmen.

CASSIUS

Bu hale geldik demek, ha?

BRUTUS

Daha iyi asker olduğunu söylüyorsun:
Hadi, göster kendini, doğrula övünmeni:
Pek sevinirim buna; çünkü bir zevktir benim için
Yiğit kişilerden ders almak.

CASSIUS

Her yandan haksızlık,
Hep haksızlık ediyorsun bana, Brutus:
Daha iyi değil, daha eski bir askerim dedim;
Daha iyi mi dedim, söyle?

BRUTUS

Öyle de desen aldırmam.

CASSIUS

Sağlığında Caesar bile göze alamazdı
Beni böylesine kızdırmayı.

BRUTUS

Hadi, hadi; asıl sen göze alamazdın
Caesar'ı kızdırmayı.

CASSIUS

Alamaz mıydım?

BRUTUS

Hayır.

CASSIUS

Ben göze alamazdım ha? ben, Caesar'ı kızdırmayı?

BRUTUS

Dünyada alamazdın!

CASSIUS

Sana olan sevgime güvenme bu kadar:
Pişman olacağım bir şey yaptırma bana.

BRUTUS

Pişman olman gereken şeyi yaptın bile.
Korkutmaların boşuna, Cassius, korkmam:
Dürüstlüğüm öyle bir zırh ki benim,
Savurduğun şimşekler yumuşak yeller gibi
Geçer üstümden, duymam bile.
Adam yollayıp para istedim senden,
Göndermedin. İstedim, çünkü ben,
İğrenç yollara başvuramam para için.
Tanrılar bilir, yüreğimi para diye basar,
Kanımı damla damla meteliklere çeviririm de
Köylülerin nasırlı ellerinden
Kanunsuz para koparmaya kalkmam!
Askerlerim için para istedim senden,
Göndermedin: Cassius'a yakışır mıydı bu?
Cassius, ben Cassius'a yapar mıydım bunu?
Ben, Marcus Brutus, bir gün olur da,
Aşağılık maden parçalarını sandıklara kitleyip

Dostlarımdan esirgeyecek olursam,
Tanrılar, savurun hemen yıldırımlarınızı,
Paramparça edin beni.

CASSIUS

Ben böyle bir şey yapmadım.

BRUTUS

Yaptın!

CASSIUS

Yapmadım. Sersemin biriymiş demek
Sana cevabımı getiren.
Yüreğimi yaktı, Brutus, bunu senden duymak.
Herkes dostunun kusurlarını görmezden gelir,
Brutus'sa olduğumdan daha kötü görüyor beni.

BRUTUS

Seni kötü gördüğüm yok, kötülük görüyorum senden.

CASSIUS

Sen beni sevmiyorsun.

BRUTUS

Kötülüklerini sevmiyorum.

CASSIUS

Bir dost gözü kötülük görmez dostunda.

BRUTUS

Bir dalkavuğun gözüdür o görmeyen,
Kötülük dağlar kadar büyüse bile karşısmda.

CASSIUS

Gel, Antonius, gel Octavius, gelin!
Yalnız Cassius'tan alın öcünüzü.

Cassius bezdi çünkü dünyasından:
Sevdiği sevmez, kardeşi üstüne yürür oldu;
Bir köle gibi azarlanır oldu Cassius.
Bütün kusurları göze batıyor,
Defterlere yazılıp ezberleniyor
Suratına çalınmak için. Canımı yaş edip
Dökesim geliyor gözlerimden!
Al işte hançerim ve işte apaçık göğsüm:
Plutus'un madenlerinden daha zengin,
Altından daha değerli bir yürek var içinde:
Sök çıkart dışarı, bir Romalıysan.
Senden para esirgeyen, yüreğini veriyor sana.
Vur, Caesar'a nasıl vurduysan! Vursana!
Caesar'dan en çok nefret ettiğin zaman bile
Cassius'tan daha çok seviyordun onu.

BRUTUS

Koy hançerini kınına.
Kız bana dilediğin zaman, susacağım;
Hakaret et, şaka sayacağım.
Ah, Cassius, sen bir kuzuyla koşulusun, korkma:
Çakmak taşının içinde saklı ateş
Gibidir o kuzunun yüreğinde taşıdığı öfke.
Pek sert bir elle vuruldu mu üstüne
Bir kıvılcım çıkarır ve söner hemen.

CASSIUS

Cassius bunun için yaşadı demek;
Brutus vursun diye yüreğine
Cassius'un yüreği kan ağladığı zaman.

BRUTUS

Benim yüreğim de kan ağlıyordu
Seninle böyle konuşurken.

CASSIUS

Bu kadar açılıyor musun bana?
Ver öyleyse elini.

BRUTUS

Yüreğimi de veriyorum birlikte.

CASSIUS

Ah, Brutus!

BRUTUS

Söyle, Cassius.

CASSIUS

Bana katlanacak kadar sevemez misin beni?
Bağışlayamaz mısın beni,
Kanıma anamdan geçen bu huy
Çileden çıkardığı zaman beni?

BRUTUS

Peki Cassius; bugünden sonra,
Öfkeye kapıldığın zaman bana karşı,
Yine annen huysuzlanıyor deyip
Bırakırım seni kendi haline.

(Bir şair, arkasından Lucilius, Titinius ve Lucias'la girer).

ŞAİR

Bırakın beni, kumandanları göreceğim.
Kavga ediyorlar; yalnız bırakmak olmaz!

LUCILIUS

Giremezsin yanlarına.

ŞAİR

Yalnız ölüm durdurabilir beni.

CASSIUS

Ne var? Ne oluyor?

ŞAİR

Ayıp değil mi komutanlar? Nedir bu kavga?
Sevin birbirinizi, dost olun;
Sizin gibi iki insana budur yaraşan,
Öğrenin bunu sizden yaşlı bir insandan.

CASSIUS

Hele hele! Havladığı mısralara bakın
Bu köpeksi şairin!

BRUTUS

Çekil git, küstah, saygısız herif, defol!

CASSIUS

Hoş gör, Brutus: Şairce şaka ediyor.

BRUTUS

Şakanın sırasını bilmeli ki hoş göreyim.
Savaşta işi ne bu zevzek zıpırların?
Hadi, sersem herif, dışarı!

CASSIUS

Hadi, hadi, çık dışarı!

(Şair çıkar).

BRUTUS

Lucilius, Titinius, komutanlara söyleyin;
Birlikleri yerleştirip yatırsınlar bu gece.

CASSIUS

Söyleyin gelin; Messala'yı da getirin hemen.

(Lucilius ve Titinius çıkarlar).

BRUTUS

Lucius, bir testi şarap getir.

CASSIUS

Bu kadar kızabileceğini sanmazdım senin.

BRUTUS

Ah Cassius, türlü acılar yıktı beni.

CASSIUS

Filozofluğum işe yaramaz oldu demek
Geçici sıkıntılar karşısında.

BRUTUS

Kimse daha iyi katlanamaz böylesi acıya:
Portia ölmüş.

CASSIUS

Ne dedin? Portia mı?

BRUTUS

Ölmüş.

CASSIUS

Ölümden nasıl kurtuldum öyleyse
Sana kafa tuttuğum zaman demin?
Dayanılmaz, çok acı bir kayıp bu.
Hastalığı neymiş?

BRUTUS

Yokluğum tüketmiş sabrını;
Octavius'la Antonius'un güçlenmeleri de
Son umutlarını yıkmış olmalı;
Çünkü ölüm haberi
Onların yükseliş haberiyle birlikte geldi.
Yitirmiş aklını ve yalnız kaldığı bir sıra
Kızıl kömürler tıkmış ağzına.

CASSIUS

Öyle ölmüş ha?

BRUTUS

Öyle ölmüş.

CASSIUS

Ey ölümsüz tanrılar!

(Lucius şarap ve kâselerle girer).

BRUTUS

Bırak, sözünü etme artık. Ver bir kupa şarap.
Bütün kızgınlıkları boğuyorum bununla, Cassius.

(İçer).

CASSIUS

Bu soylu davranışın susattı yüreğimi;
Doldur, Lucius, doldur kupayı taşırasıya.
Ne kadar içsem azdır Brutus'un sevgisini.

(Lucius çıkar. Titinius ve Messala girerler).

BRUTUS

Gel bakalım, Titinius. Hoş geldin Messala.
Gelin şimdi, yan yana oturup şu ışıkta,
Görüşelim durumu, bütün sorunlarımızı.

CASSIUS

Portia, gittin mi gerçekten?

BRUTUS

Yeter, rica ederim.
Messala, bak, mektuplar aldım;
Octavius'la Antonius, büyük bir orduyla,
Üstümüze iniyorlarmış, Philippi'ye doğru.

MESSALA

Ben de böyle diyen mektuplar aldım.

BRUTUS

Başka ne diyorlar?

MESSALA

Octavius, Antonius ve Lepidus
Yüz senatörü öldürtmüşler.
Ayaklanma ve kanun çiğnemeyle suçlandırıp.

BRUTUS

Mektuplarımız tutmuyor birbirini:
Benimkilere göre yetmiş senatör ölmüş
Cicero da var içlerinde.

CASSIUS

Cicero da mı var?

MESSALA

Cicero da ölmüş, aynı fermanla.
Karınızdan mektup var mı, Brutus?

BRUTUS

Hayır, Messela.

MESSALA

Gelen mektuplarda sözü geçmiyor mu?

BRUTUS

Hayır, Messala.

MESSALA

Bu biraz garip, doğrusu.

BRUTUS

Niçin sordun? Senin mektuplarda var mı bir şey?

MESSALA

Hayır, Brutus.

BRUTUS

Haydi, bir Romalı olarak, söyle doğrusunu.

MESSALA

Bir Romalı olarak dinle öyleyse doğrusunu:
Ölmüş diyorlar, hem de çok garip bir ölümle.

BRUTUS

Eh neylersin; güle güle gitsin, Portia!
Hep ölecek değil miyiz, Messala?
Günün birinde öleceğini düşüne düşüne
Alıştırmıştım kendimi bu acıya.

MESSALA

İşte büyük acılara böyle katlanır büyükler.

CASSIUS

Bu sanatı ben de öğrendim senin gibi
Ama benim yüreğim dayanmaz seninki kadar.

BRUTUS

Peki, şimdi canlı işimize gelelim. Ne dersiniz,
Philippi'ye yürüyelim mi hemen?

CASSIUS

Doğru olmaz derim ben.

BRUTUS

Neden?

CASSIUS

Nedeni şu: Düşmanın bize gelmesi daha iyi;
Olanaklarını harcar, askerlerini yorar;
Yıpratır kendini. Biz ise yerimizde oturup,
Dinlenmiş, korunmaya hazır, zinde kalırız.

BRUTUS

Doğru bir görüş, doğruluk adına,
Daha doğru bir görüşe hak vermeli.
Philippi ile burası arasındaki halk
Zoraki bir sevgi gösteriyor bize.
Verdiklerini hiç de isteyerek vermediler bize.
Düşman ordusu aralarından geçerken,
Bir çoğunu ekleyebilir ordu gücüne:
Yenilenmiş, çoğalmış, yüreklenmiş de olur.
Bu fırsatı almış oluruz elinden
Arkamızda bırakıp bura halkını
Düşmanı Philippi'de karşılayacak olursak.

CASSIUS

Dinle beni canım kardeş...

BRUTUS

İzin ver bitireyim. Şunu da unutmayın:
Dostlarımız verebileceklerini verdiler,
Birliklerimiz dolu, yüreklerimiz yüklü.
Düşman hergün biraz daha güçleniyor,
Bizim gücümüzse tepeye varmış inmek üzere.
İnsan çabaları deniz gibi yükselir bir ara,
Sular alır götürür o zaman bizi mutluluğa;
Bir kaçırdık mı o fırsatı, ömür yolculuğu
Sığlıklar, terslikler içinde bocalar.
Biz kabarmış bir deniz üstündeyiz şimdi;
Vaktinde yararlanmalıyız sulardan
Yoksa kaçırırız fırsatı.

CASSIUS

Öyle istiyorsun madem, haydi yürü.
Biz de gelir, Philippi'de karşılarız düşmanı.

BRUTUS

Karanlık iyice bastırdı biz konuşurken.
Tabiatın kanunlarına uymak gerek,
Biraz uyursak buyruğu yerine gelir.
Başka bir şey var mı konuşulacak?

CASSIUS

Hayır yok: iyi geceler.
Yarın sabah erkenden kalkar gideriz.

BRUTUS

Lucius!

(Lucius girer).

Hırkamı getir. Güle güle Messala.
İyi geceler Titinius. Yiğit, soylu Cassius
İyi geceler, rahat uykular!

CASSIUS

Canım kardeşim, kötü başlamıştı bu gece.
Bir daha öyle ayrılmasın yüreklerimiz!
Aman bırakma, ayrılmasın!

(Lucius hırkayla girer).

BRUTUS

Düzeldi her şey, merak etme.

CASSIUS

İyi geceler, Brutus'um.

BRUTUS

İyi geceler, canım kardeşim.

TITINIUS ve MESSALA

İyi geceler, sayın Brutus.

BRUTUS

Güle güle, hepiniz.

(Cassius, Titinius ve Messala çıkarlar).

Ver şu hırkamı. Çalgın nerde senin?

LUCIUS

Burda, çadırda.

BRUTUS

Nedir o uykulu ses öyle?
Zavallıcık, ayıplamam seni doğrusu,
Uykusuzluk canına yetmiş olmalı.
Bana Claudius'la bir adamını çağır;
Çadırımdaki şiltelerde yatacaklar.

LUCIUS

Varro! Claudius!

(Varro ile Claudius girerler).

VARRO

Bizi mi çağırdınız, efendimiz?

BRUTUS

Rica ederim, baylar, çadırımda yatın bu gece.
Belki kaldırırım sizi bir ara,
Cassius kardeşime yollamak için.

VARRO

Baş üstüne; oturur bekleriz emirlerinizi.

BRUTUS

Hayır, istemem: yatın, uyuyun dostlarım;
Belki vazgeçerim düşündüğümden.
Bak, Lucius, burdaymış o kadar aradığım kitap;
Hırkamın cebine koymuşum.

(Varro ve Claudius yatarlar).

LUCIUS

Çok iyi biliyordum bana vermediğinizi.

BRUTUS

Hoş gör, evlât, öyle unutkan oldum ki.
Biraz açıp da kapanan gözlerini
Bir iki ses çıkarabilir misin çalgından?

LUCIUS

Elbet, efendimiz, canınız istiyorsa...

BRUTUS

İstiyor, çocuğum.
Çok yoruyorum seni, ama cömert yüreklisin sen.

LUCIUS

Dilediğinizi yapmak ödevim, efendimiz.

BRUTUS

Ödevlerinin gücünü aşmasını istemem.
Delikanlılar bol bol uyumak ister.

LUCIUS

Demin uyudum, efendimiz.

BRUTUS

İyi ettin, yine de uyursun şimdi.
Çok tutmam seni. Yaşarsam
İyiliğim dokunmasını isterim sana.

(Çalgı ve türkü).

Uykulu bir hava bu da.

(Lucius'un başı önüne düşer, uykudan).

Ey canlara susamış uyku! Kurşun topuzunu
İndirdin uşağımın başına çalgı çalarken.
Uyu, iyi geceler, sevimli yumurcak!
Büyük kötülük olur seni uyandırmak şimdi.
Bir yanına düşsen, çalgını kıracaksın:
Dur, alayım elinden. Hadi, yavrum, iyi geceler!

(Kitabını alıp karıştırır).

Neresiydi, neresiydi, hangi sayfaydı,
Bu mu, okurken katlayıp bıraktığım?
Hah, şurası galiba.

(Caesar'ın hayaleti girer).

Ne kötü yanıyor bu ışık. Hey, kim o gelen?
Gözlerim mi karardı da yorgunluktan
Bu korkunç görüntü
Gelir gibi oluyor üstüme doğru?
Nesin sen, gerçek bir şey mi?
Bir tanrı, bir melek, ya da bir ecinni misin?
Kanımı dondurup diken diken ettin saçlarımı.
Neyin nesisin, söyle!

HAYALET

İçindeki şeytan, Brutus.

BRUTUS

Ne diye geldin karşıma?

HAYALET

Philippi'de görüşürüz demeye geldim.

BRUTUS

Ya, demek bir daha göreceğim seni?

HAYALET

Evet, Philippi'de.

BRUTUS

Git öyleyse, Philippi'de görüşürüz.

(Hayalet çıkar).

Yüreğim nasıl da ferahladı gidince.
Kör şeytan! Keşki biraz daha konuşsaydım onunla!
Hey Lucius! Varro! Claudius! Uyanın!
Claudius!

LUCIUS

Teller bozuk, efendimiz.

BRUTUS

Hâlâ çalgı çalar sanıyor kendini.
Lucius, uyan!

LUCIUS

Efendimiz!

BRUTUS

Niye bağırdın?

LUCIUS

Bağırdım mı, efendimiz? Hiç bilmiyorum.

BRUTUS

Evet, bağırdın. Bir şey mi gördün?

LUCIUS

Hiçbir şey görmedim.

BRUTUS

Haydi, uyu yine. Hey Claudius!
Uyansana be, sersem herif!

VARRO

Efendim?

CLAUDIUS

Efendimiz?

BRUTUS

Niçin bağırdınız öyle, uykuda?

İKİSİ BİRDEN

Bağırdık mı, efendimiz?

BRUTUS

Evet. Bir şey mi gördünüz?

VARRO

Hayır; ben bir şey görmedim.

CLAUDIUS

Ben de görmedim bir şey.

BRUTUS

Git kardeşim Cassius'a selam götür benden,
Ordusuyla erkenden yola çıkmasını söyle.
Biz de geleceğiz ardından.

İKİSİ BİRDEN

Baş üstüne, efendimiz.

(Çıkarlar).

PERDE V

Sahne I

Philippi ovası. Octavius, Antonius ordularıyla girerler.

OCTAVIUS

Bak, Antonius, umduğumuzdan iyi gidiyor işler.
Sen diyordun ki düşman aşağı inmez
Tepeleri, yukarı bölgeleri tutar.
Öyle çıkmadı; orduları ayağımıza geliyor.
Burada, Philippi'de yürüyorlar üstümüze,
Aramadan buldurdular kendilerini bize.

ANTONIUS

Sen bakma, ben onların
Ciğerlerinin içini görürüm. İşlerine gelirdi
Başka yerlerde karşılamak bizi.
Böyle yaman bir gösterişle aşağı inerek
Yüreklerini sağlam göstermek istiyorlar bize.
Ama, aldatamazlar beni.

(Bir haberci girer).

HABERCİ

Hazır olun, komutanlar;
Düşman bütün hışmıyla geliyor;

Kan kırmızı savaş sancaklarını çekmişler,
Hemen yapılmalı ne yapılacaksa.

ANTONIUS

Octavius, sen al birliklerini
Ovanın sol yanına götür yavaş yavaş.

OCTAVIUS

Ben sağı tutacağım, sen solu tut.

ANTONIUS

Ne diye sağ sol pazarlığı ediyorsun
Böyle bir durumda benimle?

OCTAVIUS

Pazarlık ettiğim yok; öyle istiyorum.

(Yürüyüp çıkarlar. Davul sesleri. Brutus, Cassius, Titinius, Lucilius, Messala ve başkaları girerler).

BRUTUS

Durdular; konuşmak istiyorlar anlaşılan.

CASSIUS

Titinius, dur yerinde. Gidip konuşmalı.

OCTAVIUS

Antonius, çekelim mi savaş bayrağını?

ANTONIUS

Hayır, Caesar, saldırı onlardan, savunma bizden.
Çık ileri; konuşmak istiyor komutanları.

OCTAVIUS
Kımıldamayın, bayrak kalkmadan önce.

BRUTUS
Önce konuşma, sonra vuruşma; öyle mi yurttaşlar?

OCTAVIUS
Biz sözlere düşkün değiliz sizin kadar.

BRUTUS
İyi konuşmak, iyi vuruşmaktan daha iyidir, Octavius.

ANTONIUS
Sen kötü vurdun, iyi konuştun, Brutus!
Sen değil miydin Caesar'ın yüreğini delen
«Yaşa, var ol Caesar» diye bağıraraktan?

CASSIUS
Antonius, senin yaptıkların kime yarayacak?
Belli değil. Ama söylediklerin,
Soydu Hybla arılarının peteklerini,
Balsız bıraktı o güzelim arıları.

ANTONIUS
Iğnelerini de körleterek, değil mi?

BRUTUS
Evet, sessiz de bırakarak;
Çünkü vızıltılarını da çaldın o arıların!
Kurnazca korku salıyorsun sokmazdan önce.

ANTONIUS
Alçaklar, size öyle yapmadınız,
Caesar'ın iki yanından, birbiri üstüne

İnerken kalleş hançerleriniz.
Maymunlar gibi sırıtıp
Köpekler gibi yaltaklanıyordunuz,
Köleler gibi eğilip ayaklarını öpüyordunuz
Melun Casca, kancıkça, arkadan
Ensesinden vururken Caesar'ı.
Sizi dalkavuklar sizi!

CASSIUS

Dalkavuklar ha? Gör işte yaptığını, Brutus;
Bu dil bunları söyleyemezdi bugün bize
Cassius sözünü dinletebilseydi.

OCTAVIUS

Yeter, yeter, işimizi görelim.
Lafla çekişme yalnız ter döktürür bize:
İspat daha kızıl terler dökmekle olacak
Bakın bana:
Ben kılıcımı isyancılara karşı çektim.
Ne zaman kınına girer dersiniz bu kılıç?
Hiçbir zaman, öcü alınmadıkça bir bir,
Caesar'ın otuz üç yarasının.
Ya da hainlerin kılıcı
Bir başka Caesar'ın daha kanına bulanmadıkça

BRUTUS

Octavius Caesar, hainler öldürecekse seni
Ancak yanı başındakiler olabilir o hainler.

OCTAVIUS

Öyle olmasını dilerim; Brutus'un kılıcıyla
Ölmek için doğmuş değilim ben.

BRUTUS

Delikanlı, soyunun en soylusu da olsan
Ondan daha şerefli bir ölümle ölemezdin.

CASSIUS

O şerefi ne ararsın bu sersem okul çocuğunda,
Bir maskaranın, bir serserinin yamağında?

ANTONIUS

Hep o eski Cassius!

OCTAVIUS

Haydi, Antonius, gidelim. Hainler,
Meydan okuyoruz işte yüzünüze karşı.
Bugün göze alırsanız savaşı, çıkın ortaya,

(Octavius, Antonius ve askerler çıkar).

CASSIUS

Şimdi essin yeller, kudursun dalgalar, yüzsün gemi!
Fırtına koptu artık; rüzgâra bağlı her şey!

BRUTUS

Hey, Lucilius, gel, bir sözüm var sana.

LUCILIUS

Buyur, Brutus.

(Brutus'la Lucilius konuşarak uzaklaşırlar).

CASSIUS

Messala!

MESSALA

(Uzaktan) Buyur, komutanım.

CASSIUS

Messala, bugün doğum günüm benim.
Tam bugün doğdu Cassius. Ver elini, Messala.

Tanığım ol ve bil ki, ben de Pompeius gibi,
İçimden hiç istemeyerek razı oldum
Varımızı yoğumuzu bir tek savaşa bağlamaya.
Bilirsin ne kadar bağlıyımdır Epikuros'a
Ve inancına. Ama değişti artık düşüncem:
Kader belirtilerine inanır oldum az çok.
Sardis'ten gelirken, iki heybetli kartal
Süzüldü öndeki sancağımızın üstüne.
Konup kaldılar orda,
Askerlerin elinden yedikçe yiyerek
Philippe'ye kadar geldiler bizimle.
Bu sabah kalktı gitti o kartallar,
Yerlerine, şimdi, kuzgunlar, kargalar, çaylaklar
Uçuşur oldu tepemizde; gözleri üstümüzde,
Can çekişen hayvanlara bakar gibi.
Gölgeleri bir ölüm sayvanı sanki,
Altında yatıyor ordumuz,
Hortlaklara dönmezden önce.

MESSALA

İnanmayın böyle şeylere.

CASSIUS

Yarı inanıyorum ben de;
Aklım başımda çünkü, kararlıyım da
Bütün belalara yılmadan atılmaya.

BRUTUS

Evet, haklısın, Lucilius.

CASSIUS

Şimdi, yiğit Brutus'um,
Tanrılar bugün yar olsun da bize
Barışta da dost kalarak

Uzun ömürler sürelim seninle.
Ama insan işlerine güven olmaz,
En kötüyü hesaba katarak düşünelim.
Bu savaşı kaybedecek olursak,
Son konuşmamız olacak bu konuşma:
Kararın nedir böyle bir durum karşısında?

BRUTUS

Ben, kendi kendini öldürdüğü için
Cato'yu ayıplamışımdır. Benim düşünce yolum
Böyle bir inanca götürüyor beni.
Neden bilmem, ama korkakça, pısırıkça
Bir şey geliyor bana ömrü kısaltmak,
Başımıza gelebileceklerden korkarak.
Bence sabrın zırhına bürünüp insan,
Bizi yukarıdan yöneten yüce güçlerin
Kararını beklemeli.

CASSIUS

Demek, savaşı kaybedersek, Roma sokaklarında,
Zafer mostralığı olarak dolaştırılmaya
Razı olacaksın?

BRUTUS

Hayır, Cassius, hayır; sen ki öz be öz Romalısın,
Brutus Roma'ya eli bağlı gider sanamazsın.
Buna düşmeyecek kadar yüksektedir başı.
Ama martın on beşinde başlayan iş
Bugün bitmeli.
Bir daha görüşür müyüz artık bilemem;
Onun için son bir kez uğurlaşalım:
Uğurlar olsun, Cassius, sonsuz uğurlar!
Sonsuz zamanlara dek uğurlar olsun!

Yeniden buluşursak, güler yüzle buluşuruz,
Buluşmazsak da güle güle ayrılmış oluruz.

CASSIUS

Uğurlar, sonsuz uğurlar olsun, Brutus!
Bir daha buluşursak, iyi güleriz, doğru;
Buluşmazsak güzel ayrılıyoruz gerçekten.

BRUTUS

Haydi öyleyse yürüyelim! Ah bir bilse insan
Neye varacak bugünkü işin sonu!
Ama bitecek nasıl olsa bugün
Bitince de bilinecek sonu.
Haydi, ordular, ileri!

(Çıkarlar).

Sahne II

Philippi. Savaş yeri. Boru sesleri. Brutus ve Messala girerler.

BRUTUS

Atla atına, Messala, atla götür bu emirleri
Öte yandaki birliklere.

(Boru sesleri artar).

Yüklensinler hemen, söyle. Gördüm çünkü,
Octavius'un kanadı gevşek savaşıyor;
Birden yürünürse üstüne yarılacak.
Durma Messala, sür dörtnala,
İndir hepsini aşağıya.

(Çıkarlar).

Sahne III

Meydanın bir başka yeri. Boru sesleri. Cassius ve Titinius girerler.

CASSIUS

Aman bak, Titinius, bak; kaçıyor alçaklar!
Kendi askerime kendim düşman kesildim:
Şu benim sancağım geriye dönmüş gidiyordu;
Öldürdüm korkak herifi, kendim aldım elime.

TITINIUS

Ah Cassius, Brutus çok erken davrandı;
Biraz üstünlük görünce Octavius'a karşı
Var gücüyle yüklendi üstüne.
Askerleri talan derdine düştü,
Antonius arkadan kuşatırken bizi.

(Pindarus girer).

PINDARUS

Uzağa kaçın efendimiz, daha uzağa koşun!
Antonius çadırınızda, efendimiz!
Uzaklaşın, yiğit Cassius, gidin burdan!

CASSIUS

Bu tepe oldukça uzak. Şuraya bak, Titinius!
Benim çadırlarım mı o yananlar?

TITINIUS

Onlar, efendimiz.

CASSIUS

Titinius, beni seviyorsan, bin atına,
Vur mahmuzu gidip dönünceye kadar şuraya,

Karşı yamaçtaki birliklere.
Dost mu düşman mı ordakiler, bilmeliyim.

TİTİNİUS

Hemen dönerim, bir düşünce hızıyla hem de.

(Çıkar).

CASSIUS

Sen de, Pindarus, tepenin daha yukarısına çık,
Benim gözüm iyi görmez; Titinius'a bak;
Söyle ne görürsen gittiği yerde.

(Pindarus çıkar).

Bugün ilk nefes aldığım gün,
Döndü dolaştı ona geldi yine zaman;
Nerde başladıysam orda bitecek bu iş.
Ömrüm tamamladı zaman çemberini.
Hey, söyle, ne görüyorsun?

PINDARUS

Ah, efendimiz...

CASSIUS

Ne var?

PINDARUS

Doludizgin atlılar sardı Titinius'u;
O sürüyor hâlâ dört nala.
Şimdi yetiştiler ona nerdeyse,
Aman Titinius! Birkaçı indi attan.
Ah işte, o da iniyor. Yakaladılar.

(Haykırmalar duyulur).

Bakın nasıl da bağırıyorlar sevinçten.

CASSIUS

Gel aşağı; bakma artık.
Ne alçak adammışım ben! Burnumun ucunda
En iyi dostumu esir ediyorlar,
Ben hâlâ yaşıyorum burda.

(Pindarus gelir).

Gel bakayım buraya, ahbap,
Seni Parthia'da esir etmiştim.
Canını bağışlayınca yemin etmiştin bana
Sana ne yap dersem diyeyim yapacağına.
Gel şimdi, tut yeminini ve özgürlüğüne kavuş.
Caesar'ın karnını deşen bu güzel kılıcı
Sok göğsümden içeri. Hayır, söz istemem
Al, tut iyice kabzasından,
Başımı şöyle örter örtmez, sapla kılıcı.
Caesar, öcün alındı,
Seni öldüren kılıçla hem de.

(Ölür).

PINDARUS

Demek özgürüm artık. Ama elimde olsaydı da
Başka türlü kazansaydım bu özgürlüğü.
Ah Cassius, buradan gidiyor artık Pindarus
Hiçbir Romalının görmeyeceği yerlere.

(Çıkar. Titinius ve Messala girerler).

MESSALA

Bir talih alışverişi oldu bu sadece, Titinius;
Octavius'u Brutus'un birlikleri püskürttü,
Antonius da Cassius'un birliklerini.

TITINIUS

Bu haber su serpecek yüreğine Cassius'un.

MESSALA

Nerde bırakmıştın onu?

TITINIUS

Bu tepede, kölesi Pindarus'la birlikte,
Umutsuz bir halde.

MESSALA

O değil mi şu yerde yatan?

TITINIUS

Sağ bir insanın yatışı değil bu.
Ah, dayan yüreğim!

MESSALA

O mu?

TITINIUS

Hayır, oydu, Messala;
Şimdi yok artık Cassius. Ey batan gün,
Sen kızıl ışınlarınla gömülürken bu geceye
Cassius'un günü de batıyor al kanlara.
Roma'nın güneşi battı. Günümüz geçti bizim.
Bulutlar, sisler, belalar, gelin artık;
Yapacak işimiz kalmadı bizim.
Dönmemden umut keserek yapmıştır bunu.
Kazanma inancını yitirerek yapmıştır.
Ah kör olası aldanış, kara düşüncenin oğlu,
Sen hep olmayan şeyleri
Sokmaya çalışırsın insanların kafasına.
Ah aldanış, çok erken yaratılan çocuk,
Doğuşun mutlu olmaz hiçbir zaman;
Öldürürsün seni doğuran anayı.

TITINIUS

Hey Pindarus! Sen nerdesin? Pindarus!

MESSALA

Sen onu araya dur, Titinius, ben gidip
Brutus'un kulaklarına saplayayım bu haberi.
Saplayayım dedim, başka ne diyeyim:
Keskin çelikler, zehirli oklar
Bu gördüğümü anlatacak sözlerden
Daha acı gelemez Brutus'un kulaklarına.

TITINIUS

Hemen git, Messala; ben Pindarus'u arıyayım.

(Messala çıkar).

Beni niçin yollamıştın, yiğit Cassius?
Gidip bulmadım mı dostlarını?
Şu zafer çelengini koymadılar mı başıma
Getirip sana vereyim diye?
Duymadın mı sevinç çığlıklarını burdan?
Yazıklar olsun! Ters anladın her şeyi.
Al işte, koyuyorum çelengini başına.
Senin Brutus'un öyle demişti bana:
Getirdim işte emrini yerine. Brutus, yetiş:
Gel gör ne türlü kutladığımı Cassius'u.
Tanrılar, izin verin. Bir Romalıya düşen budur.
Gel, Cassius'un kılıcı, Titinius'un yüreğinde dur.

(Ölür. Boru sesleri. Brutus, Messala, genç Cato, Strato, Volumnius, Lucius girerler).

BRUTUS

Nerde, nerde, Messala, nerde yatıyor?

MESSALA

İşte, şurda; Titinius da ağlıyor başında.

BRUTUS

Titinius göklere çevirmiş yüzünü.

CATO

Kılıç saplı göğsüne.

BRUTUS

Ah Julius Caesar, hâlâ ayaktasın sen;
Ruhun dolaşıyor aramızda; kılıçlarımızı
Kendi ciğerimize saplatıyor bize!

(Boru sesleri).

CATO

Yiğit Titinius!
Bakın çelengi takmış Cassius'un ölüsüne.

BRUTUS

Böyle iki Romalı kaldı mı yeryüzünde?
Son Romalı, uğurlar olsun sana.
Bir eşini daha yetiştiremez Roma senin.
Dostlar, bu ölüye dökülecek
O kadar gözyaşı var ki içimde,
Dökemem burda.
Bir vaktini bulurum, Cassius, bulurum vaktini.
Gelin, alın; Thasos'a gönderin ölüsünü.
Burada yapmayalım cenaze törenini,
Orduda yürek kalmaz. Gel Lucilius;
Sen de gel Cato; gidelim savaş yerine.
Labeo, Filavius, geçin alayların başına.
Saat üç; haydi, Romalılar, gün ermeden karanlığa
Deneyelim bahtımızı ikinci bir savaşla.

(Çıkarlar).

Sahne IV

Savaş alanında bir başka yer. Boru sesleri. Brutus, Messala, Cato, Lucilius ve Flavius girerler.

BRUTUS

Dayanın yine de, yurttaşlar; baş eğmeyin!

CATO

Hangi piç baş eğer? Kim geliyor benimle?
Adımı bağıracağım meydan yerinde.
Hey, Marcus Cato'nun oğluyum ben!
Zorbaların düşmanı, yurdumun dostu!
Marcus Cato'nun oğluyum ben, hey!

(Askerler girer; çarpışma).

LUCILIUS

Ben de Brutus'um, Marcus Brutus!
Yurdumun dostu Brutus, tanıyın beni!

(Cato düşer)

Ah Cato, soylu delikanlı, düştün mü?

BİRİNCİ ASKER

Teslim ol, yoksa öldüğün gündür.

LUCILIUS

Ben ölüme teslim olurum ancak.
Al sana bir kese altın, hemen vur beni.
Öldür Brutus'u, şeref kazan ölümüyle.

BİRİNCİ ASKER

Öldürmeyelim. Büyük bir esir bu.

(Antonius girer).

İKİNCİ ASKER

Açılın! Hey! Söyleyin Antonius'a,
Brutus yakalandı!

BİRİNCİ ASKER

Ben vereceğim müjdeyi. İşte geliyor.
Brutus'u esir aldık, aldık komutanım.

ANTONIUS

Hani nerde?

LUCILIUS

Hayır Antonius; esir alınmadı Brutus;
Hiçbir düşman, hiçbir zaman
Sağ yakalayamaz Brutus'u, bilesin bunu.
Tanrılar korur onu böyle bir utançtan.
İster sağ ister ölü, bulursan eğer Brutus'u
Brutus olarak bulacaksın, kendisi olarak.

ANTONIUS

Brutus değil bu, arkadaş; ama üzülme
Değerce ondan aşağı kalmaz. Sağ kalsın.
Çok iyi davranın ona. Keşki düşmanım değil
Dostum olsa böyleleri. Gidin arayın,
Sağ ya da ölü, bulun Brutus'u nerdeyse.
Ne haberiniz olursa getirin bize
Octavius'un çadırına.

(Çıkarlar).

Sahne V

Savaş alanının bir başka yeri. Brutus, Dardanius, Clitius, Strato, Volumnius girerler.

BRUTUS

Gelin, dostlarımın zavallı kalıntıları,
Dinlenin şu kayalıkta biraz.

CLITUS

Statilius ışık salladı karşıdan,
Ama dönmedi: ya öldü, ya yakalandı.

BRUTUS

Otur şuraya Clitus. Öldü demelisin,
Günün sözü bu. Gel, getir kulağını.

(Fısıldar).

CLITUS

Aman ne söylüyorsun? Hayır, dünyalar yıkılsa.

BRUTUS

Sus öyleyse. Konuşma.

CLITUS

Kendimi öldürürüm daha iyi.

BRUTUS

Sen gel Dardanius.

(Fısıldar).

DARDANIUS

Dünyada yapar mıyım öyle şey!

CLITUS

Ah Dardanius!

DARDANIUS

Ah başıma gelen Clitus!

CLITUS

Ne istedi Brutus senden?

DARDANIUS

Öldür beni diyor, Clitus. Bak, daldı düşünüyor.

CLITUS

Öylesine acıyla dolu ki bu soylu kupa
Acı taşıyor artık gözlerinden.

BRUTUS

Yakın gel, canım Volumnius: Dinle.

VOLUMNIUS

Buyurun, efendimiz.

BRUTUS

Bak, dinle Volumnius; Caesar'ın hayaleti
Gece iki kez çıktı karşıma.
Bir kez Sardis'te, bir kez de dün gece,
Bu Philippi kırlarında.
Son günüm geldi benim, biliyorum.

VOLUMNIUS

Aman demeyin öyle şey.

BRUTUS

Evet, su götürmez bu, Volumnius.
Görüyorsun neye vardığını dünyamızın.

(Boru sesleri).

Düşman yendi bizi, kazdı kuyumuzu:
O mu gelip itelesin bizi içine?
Kendi kendimizi atmak düşmez mi bize?
Canım Volumnius, unuttun mu,
Okula birlikte giderdik seninle.
Eski dostluğumuz adına, yalvarırım sana,
Tut kılıcını, atılayım üstüne.

(Boru sesleri).

VOLUMNIUS

Bir dosttan istenecek şey değil bu.

CLITUS

Kaçın, kaçın, efendimiz, durulmaz artık burda.

BRUTUS

Sana uğurlar olsun,
Volumnius, Dardanius sizlere de.
Strato, sen hep uyudun bu arada.
Sana da uğurlar olsun.
Kardeşler, ne mutlu bana ki bütün ömrümce
Dostlarım hep gerçek dost çıktı benim.
Her şeyi yitirdiğim bugün kazanacağım şerefi
Octavius'la Antonius kazanamayacaklar
Bu aşağılık zaferleriyle.
Haydi, size uğurlar olsun, gidin;
Brutus söyledi bitirdi sayılır artık
Hayatının hikayesini.

Karanlıklar iniyor gözlerime,
Bunca didinmeden sonra bu ana kavuşmak için,
Dinlenmeye can atıyor kemiklerim.

(Boru sesleri. Dışardan, Kaçın! Kaçın! bağrışmaları).

CLITUS

Kaçalım, Brutus, kaçalım!

BRUTUS

Yürüyün! Geliyorum ardınızdan.

(Clitus, Dardanius, Volumnius çıkarlar).

Strato, ne olur, sen kal efendinle.
Güvenilir bir arkadaşsın sen.
Şeref payı da az değildir hayatının.
Tut şu kılıcımı, yüzünü arkaya çevir,
Ben atılırken üstüne. Tutar mısın Strato?

STRATO

Önce ver elini. Uğurlar olsun, yiğit Brutus.

BRUTUS

Uğurlar olsun, canım Strato.
Casear, artık rahat uyu:
Seni öldürürken
Bunun yarısı kadar bile istekli değildi Brutus.

(Ölür. Boru sesleri. Zafer bağrışmaları. Antonius, Octavius, Messala, Lucius ve askerler girer).

OCTAVIUS

Kim bu adam?

MESSALA

Brutus'un adamı. Strato, efendin nerde?

STRATO

Senin düştüğün kulluktan çok ötelerde, Messala.
Yenenler olsa olsa yakabilirler ancak onu.
Çünkü Brutus'u yalnız kendisi serdi yere.
Hiç kimse şeref kazanmadı ölümünden.

LUCILIUS

Bulunursa böyle bulunur işte Brutus.
Teşekkürler, Brutus; doğru çıkardın dediğimi.

OCTAVIUS

Brutus'a hizmet etmiş olan herkesi
Ben yanıma almaya hazırım.
Arkadaş, ister misin benim yanımda kalmak?

STRATO

İsterim, Messala alın derse size.

OCTAVIUS

Yap bunu, yiğit Messala.

MESSALA

Efendimiz nasıl öldü, Strato?

STRATO

Kılıcını tuttum, üstüne atıldı.

MESSALA

Öyleyse, Octavius, alın onu yanınıza,
Son hizmeti o görmüş efendime.

ANTONIUS

En soylu Romalı Brutus'tu aralarında.
Bütün arkadaşları arasında yalnız o
Kin duygusuyla yapmadı Caesar'a yaptığını.
Yalnız o, çıkarını düşünmeden, temiz yürekle,
Halkın yararı için katıldı aralarına.
Mertçe yaşadı Brutus ve öyle değerler
Bir araya gelmişti ki onda, Yaradılış
Kalkıp ayağa diyebilir bütün dünyaya:
İşte bu, bir insandı.

OCTAVIUS

Değerince saygı gösterelim ona,
Ölüm töreni şanına yaraşır olsun.
Bu gece çadırımda yatsın ölüsü
Bir askerin şeref örtülerine bürünerek.
Şimdi çağırın orduyu çadırlara, dinlenmeye;
Biz de gidelim bu mutlu günün şanlarını bölüşmeye.

(Hepsi çıkar).

S O N

JULIUS CAESAR

Shakespeare, *Julius Caesar*'ı 1599 yılında, ustalık döneminin başında yazmıştır. Bu oyunda daha sonra yazdığı oyunlardaki biçim ve özün başlangıçlarını görürüz. *Julius Caesar* siyasal bir tragedya olarak tanımlanabilir. Oyuna *Julius Caesar*'ın adı verilmesine rağmen, aslında Brutus'un tragedyasıdır bu.

Shakespeare tarihsel oyunlarını yazarken İngiliz tarihi ile ilgili oyunlarında Holinshed'den yararlandığı gibi, bu oyunda da Plutarkhos'un *Hayatlar*'ından yararlanmıştır. Ancak bu tarihsel bilgiyi oyununa dilediği gibi uygulamış; ne İ.Ö. 44 yılındaki Roma'yı canlandırmak istemiş, ne de günümüzde birtakım eleştirmenlerin ileri sürdükleri gibi salt siyasal bir oyun ortaya çıkarmıştır. Önemli olan *Julius Caesar* metni içinde Shakespeare'in bize verdiği ve vermek istediği gerçeklere göre oyunu değerlendirmemizdir.

Elbette böyle siyasal bir oyun yazarken Shakespeare insanlar ve toplum üzerindeki düşüncelerini açıklayacaktır. Bu insanlar ve toplum da kendi içinde yaşadığı 17. yüzyıl İngiliz toplumu olacaktır. Bu değerlendirmeyi daha iyi yapabilmek için oyuna yer olarak Roma'yı seçmiştir. Giderek Roma burada anlatmak istediğini kolaylaştıracak bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Bundan da görülüyor ki Shakespeare *Julius Caesar* oyununda kişilerin siyasal ortam içinde tutumlarını inceler. Zamanında yay-

gın, «politika bir sanattır» inancına karşı «politikanın insanı tümüyle içine alan bir yaşama yolu» olduğunu gösterir. Kişinin yaşadığı düzen içinde en önemli siyasal öğe olduğunu ileri süren ilk ve ortaçağ anlayışına bağlıdır. İnsanlar kendileri düzenli oldukları ve aralarındaki ilişkilerin düzenliliği ölçüsünde uyumlu bir toplum kurabilirler. Kişinin kendindeki bir düzensizlik, öbür insanlarla olan bağlarını yıpratır, bozar ve bu da toplum düzenini etkiler. Bu yüzden Shakespeare kişiliğinin sağlam ve düzenli olmayan bir kralın, örneğin Macbeth'in, krallık görevini de yerine getiremeyeceğine inanır.

Bu tutuma bir bakıma ahlakçı bir tutum da diyebiliriz. Ne var ki, burada asıl önemli olan Shakespeare'in gerçekçiliğidir. Ya da gerçeği ve doğruyu araştırmasıdır. Bunu da oyundaki kişilerin içine düştükleri çelişmelerde görebiliriz. *Julius Caesar*'daki kişiler sözde bir düzene göre davranışları bakımından daha sonra yazılan *Othello* ve *Macbeth*'deki kişilere benzer. Kişiler böyle gerçek dışı bir düzen seçtikleri için bir çatışma ortaya çıkmakta ve gerçeklere yenilmeleri önüne geçilmez bir sonuç olmaktadır. Böylece siyasal ve kişisel hayatın birbirinden ayrılmazlığı açıkça belirir.

Shakespeare bunu göstermek için oyun boyunca kişilerin özel hayatları ile siyasal hayatlarını ayrı ayrı göstermekte, bu da görüntülerin dışında insanların kişiliklerini değişik yönleriyle vermektedir. Julius Caesar'ı evinde gecelikle gösterdikten sonra en ağır giysileri içinde Meclis'e gönderir. Burada bir çeşit ikilikle karşı karşıyayız. Siyasal hayat ayrı bir düzen olarak görünür. Caesar kendinden üçüncü şahısmış gibi söz eder, kişiler birçok kereler birbirlerini sevgiyle anarlar. Bu sadece bir söz oyunu değildir. Siyasal düzenin iki yüzlülüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Shakespeare bu düzenin sah-

teliğini kişilerin özel hayatlarını göstermekle dengelemeye çalışmıştır. Caesar'ı sadece Kapitol'de konuşurken görsek korkunç bir hükümdarla karşı karşıya kaldığımızı sanabiliriz. Ama Shakespeare daha önce Caesar'ı bize bir insan olarak tanıtmıştır. Karısının çocuk doğurması için uğurlara inanan, sağ kulağı işitmeyen bir kişi olarak canlanır. Daha sonra Caesar'ın Antonius'a Cassius hakkında söyledikleri onun ne yaman bir gözlemci, bir devlet adamı olduğunu ortaya koyar. Oyundaki önemi öldürülmesi olan Caesar'ın kişiliği ve yüceliği kısa bir zamanda açıklanmış olur.

Caesar'ın öldürülmesini oyunun düğüm noktası olarak alırsak, oyunu bu olaydan önceki ve sonraki bölümler olarak ikiye ayırabiliriz. Birinci bölümde bir yanda Julius Caesar, bir yanda katillerinin bir araya gelmeleri, ikinci bölümde Caesar'ın öcünü almak isteyen Antonius ve arkadaşları ile Brutus, Cassius ve arkadaşları arasındaki çatışma görülür.

Birinci bölümde başarılı Caesar ve onu yıkmak isteyen soylu Romalılar vardır. Bu insanlar Caesar'ı kendilerinden biri saymakta ve halk tarafından daha çok sevilip yüceltilmesini istememektedirler. Kişisel özlemlerini de siyasal bir doğru sözlülük arkasına saklayarak kendilerini haklı çıkarmaya çalışırlar. İçinde bulundukları siyasal düzen buna elverişlidir. Romada soyluların demokrasisi vardır. Herkes eşit olmalıdır. İçlerinden biri daha çok parlayınca bu denge bozulabilir.

Cassius, Caesar'a karşı duyduğu kişisel kıskançlığı, Caesar'ın parlamasının kurulu düzene aykırı olacağı gerekçesi ile birleştiriyor. Böylece kişisel duygularını soyut bir kavrama yararlı olmaya çalışmakla değiştiriyor. Gerçek dışına çıkıyor. Bu tutumu daha çok Brutus'u kandırmaya çalışırken görüyoruz. Çünkü zaman zaman asıl

gerekçesinin kişisel kıskançlık duygusu olduğunu gösterecek sözler kaçmaktadır ağzından.

«Ben de sırtlayıp çıkardım Caesar'ı
Azgın Tiber'in sularından.
Bu adam bir tanrı şimdi.
Cassius'sa zavallı bir insan.»

P. I, S. II

«Neden onun adı daha çok duyulsun seninkinden?»

P. I, S. II

Cassius Caesar'ı çekememektedir. Kendi gibi düşünenleri toplar ve aralarına Brutus'u da katmak için onunla konuşur.

Brutus ise Cassius'un kendisine yaptırmak istediğini kabul ederken başka bir yanlışlığa düşmek üzeredir. Brutus aslında bir insan ve devlet adamı olarak Caesar'ı sever. Fakat Caesar'ın eline daha çok güç geçerse, bunu kötüye kullanacağına inandırılmıştır. Böyle olunca var olan yerine, var olabileceği koyarak kendini gerçek olmayan bir mantık düzenine sokar. Birden kendisini barış içinde yaşamakta olan Roma halkının kurtarıcısı olarak görür. Evinin bahçesinde, (Perde II, Sahne I), aldığı karar oyunun ve Brutus'un alın yazısını çizer. Brutus'un bu tutumu daha sonra yazılan *Macbeth*'te yeniden ele alınarak işlenmektedir. Brutus kendi çıkarı için değil, toplum yararına karar verirken kendi öz duygu ve düşüncelerini bir yana bırakmakta, kişiliği dışında bir siyasal karara varmaktadır. Bu, gerçekten, hayattan bir çeşit uzaklaşmadır. Brutus bu ayırımı yapabileceğini sanır. Kendisini bir yana bırakarak halk adına politika yapmaya karar

verir. Gerçeklerden uzaklaştığı için başarıya ulaşamayacaktır. Çünkü Brutus sınırsız ülkücülüğü içinde toplumsal gerçekleri görememektedir.

Ah ne olurdu, Caesar'ın canına kıymadan
Caesar'ın düşüncesini al aşağı edebilseydik.»

P. II, S. I.

sözlerinden de anlaşıldığı gibi giriştiği işin önemiyle bağdaşmayan bir toyluk içindedir. Böylece Caesar öldürülür.

Antonius oyun boyunca Caesar'ın en yakın arkadaşı, sevdiği bir kişi olarak gösterilmiştir. Cassius halk tarafından sevilen ve Caesar'ın yakını bilinen Antonius'un da öldürülmesini ister. Brutus ise Caesar'ın öldürülmesiyle her şeyi çözümleyebileceklerine inandığından, gerçekte kendileri için tehlikeli olan Antonius'un öldürülmesinin önüne geçer. Antonius'un Caesar için son bir konuşma yapmasına bile izin verir. Brutus'un bu ülkücü tutumuna karşı Antonius gerçekçi bir davranışla Caesar'ın öcünü almaya kalkar. Brutus soyut bir «iyilik anlayışı» için Caesar'ı öldürmüştür. Bunu halka anlatmaya kalkınca fazla bir tepki görmez, halk sözlerini kabul eder. Antonius ise Brutus'tan sonra kürsüye çıkarak gerçekleri kendi çıkarına kullanmayı başarır. Caesar'ın ölüsü başında öcünü almaya zorlar halkı. Brutus'un bu baş kaldırmaya verilecek cevabı yoktur. Çünkü Caesar'ın ölümünün her şeyi çözümleyeceğini sanmıştır. Gerçekte ise bir iç savaşa sürüklemiştir ülkesini. Çünkü ortada öldürülmüş bir devlet adamı vardır ve katillerden bunun hesabı sorulmaktadır. Brutus bunu düşünmemiştir.

Böylece oyunun ikinci bölümünde Caesar'ı öldürenlerin bu işi yaparken öne sürdükleri sebeplerin gerçek olmadıkları anlaşılır. Öyle ki, Brutus Cassius yoluyla bu

işe katılmış ve yaptıkları işin toplumun iyiliği için olacağına inanmıştır. Ama şimdi toplum ayaklanmış, düzen altüst olmuştur. Antonius'u sağ bırakmış ve konuşturmuş böylece öç almaya kalkmasını sağlamıştır. Bunu da aynı iyilik düzeni içinde yaptığını sanmıştır. Brutus büyük bir yanılgıya düşmüştür.

Cassius ile Brutus'un araları açılır ve kavga ederler. Burada da Cassius kendini savunurken kişisel birtakım zayıflıklarını öne sürer:

«Bana katlanacak kadar sevemez misin beni?
Kanıma anamdan geçen bu belalı huy
Çileden çıkardığı zaman beni?»

P. IV, S. III.

Ama aynı kişisel zayıflıklarından dolayı Caesar'ı hor görüyor ve kıskanıyordu:

«İnleyip duruyordu yanı başımda:
Romalılara buyruk veren,
Sözlerini kitaplara yazdırtan o ağız
"Bir yudum su, Titius, bir yudum su"
Diye bağırıyordu hasta bir kız gibi.
Hey Tanrılar! Aklım duracak şaşkınlıktan:
Öylesine zayıf yürekli bir insan
Nasıl oluyor da koca dünyanın başına geçip
Zafer çelenkleri takıyor başına!»

P. I, S. II.

Böylece Cassius'un bu işte kendi kişisel çıkarı için hareket ettiği görülür. Cassius bir hesap yapmıştır, ama bu yanlış bir hesaptır. Aralarındaki tartışma bile daha ciddi bir konuşma gerektirirken son derece duygusal bir

biçime dökülür. Bu da kişilerin davranışlarında haklı olmadıklarını gösterir. Brutus son yanlışını ordularını Philippi'ye götürmekle yapar ve Antonius'un gerçekleri kendine araç edinerek ortaya çıkardığı güç karşısında çöker. Çünkü Antonius Caesar'ın ölümünden sonra içinde bulunduğu ortamdan gerçekçi bir tutumla yararlanmış, halkı katillere karşı ayaklandırarak Caesar'ın öcünü almıştır. Bundan Shakespeare'in taraf tuttuğunu çıkarmak gerekmez. Hayat karşısında gerçekçi olan bir insanın davranışlarındaki tutarlılığı gösterir.

Brutus ise içinde bulunduğu ortamı kendi kişisel duygu ve düşüncelerini; insanlığının tümünü, bir yana iterek, «devlet yararına siyasal törelere uygun hareket etmeye» karar veriyor. Bu karar onu kişisel yenilgiye ve ülkesine zarar vermeye sürüklüyor.

Kişinin insanlığının bütününde yaptığı bölünmeyi ve bunun doğurduğu sonuçları başarıyla incelemesi yüzünden *Julius Caesar* Shakespeare'in günümüzde de sevilen ve tutulan bir oyunudur.

Kişileri bakımından incelediğimiz oyunu biçim yönünde ele alırsak Shakespeare'in bu tarihsel oyununu Romalılara yakışır bir söz sanatı kalıbı içinde yazdığını görürüz. Oyunda önemli bir sorun üzerinde duruyor Shakespeare. Onun için oyunun dili de bu sorunu ortaya koyar ve inceler nitelikte. Kişilerin hepsi siyasal kişiler oldukları için söz sanatı yapıyorlar. Tek düze bir anlatım seçilmiş. Bütün kişiler bu anlatımı kullanıyorlar. Örneğin bu oyunda *Hamlet*'teki Hamlet ve Polonius'un kendilerine özgü konuşma biçimleri yok. Antonius da Brutus da aynı söz sanatı ile politika adamının söz sanatı ile konuşuyorlar. Bu da oyunun özüne uygun. Kişiliklerini politika içinde sürdürüyorlar. Başarıları ve yenilgileri bu ortama bağlı olarak incelenmiş. Antonius da Brutus ve ötekilerini kandırırken gerçekçi tutumunu gerçekleştire-

bilmek için politika yapıyor. O da onların dilini kullanıyor. Caesar'dan akan kanlar bile bir siyasal anlam taşımakta hiçbir zaman gerçeklik kazanmamaktadır. Örneğin gövdesinden kanlar akarken, heykellerinden de kanlar boşandığı söyleniyor. Brutus'un bahçesinde yaptığı konuşma, (Perde II, Sahne I), Hamlet, Othello, Macbeth'i andırıyorsa da oyunun biçim bütünlüğü içinde siyasal dilin verdiği yuvarlaklığı aşamamaktadır. Shakespeare'in bundan sonra yazdığı oyunlardaki dil zenginliği ile karşılaştırınca *Julius Caesar*'ın dili sınırlı gibi gelirse de, öz ve biçimin birbirini bu kadar iyi tamamladığı başka bir oyunu da yoktur diyebiliriz.

Gönül Çapan

ÖZEL ADLAR İÇİN AÇIKLAMA

Pompey: *Konsül Caesar ve Crassus'la birlikte ilk Triumvirliği kuruyor. Sonradan aralarındaki birlik bozulur ve İ.Ö. 48 yılında Mısır'da öldürülür.*

Kapitol: *Jupiter Tapınağı. 100 basamakla çıkılan eski Roma'nın en gösterişli yapılarından biri. Konsüller burada toplanırdı.*

Luperkus: *Eski Roma tanrılarından. Çobanlar sürülerini koruduğuna inanırlardı. Romalılar Luperkus'u Yunanlıların Pan'ı yerine koymuşlardı.*

Aeneas: *Romalıların atası. Troyalı kahraman.*

Ankhises: *Aeneas'ın babası. Afrodite ile Aeneas'ı paydahladığına övündüğü için yıldırımla kör edilir. Troya Yunanlıların eline geçince Aeneas babasını omuzunda taşıyarak yanan şehirden çıkarır.*

Troya: *Batı Anadolu'da şehir devleti. Troya'nın Yunanlılar tarafından alınması Homeros destanlarına konu olmuştur.*

Kolossus: *Çok büyük ve azametli şey, heykel.*

Tarquin: *Roma tarihinin başlangıcında eski bir aile. Roma'nın beşinci ve yedinci kralları bu ailedendi.*

Gayya kuyuları: *Gölgelerin, karanlıkların yeraltı dünyasına geçtikleri yer.*

Cato: *İç savaşta Pompeius'un tarafını tutan dostu. Filozof. Savaşı kaybedince kendini öldürmüştür. İ.Ö. 46.*

Nervius: *Caesar'ın kazandığı zorlu ve önemli bir savaş. Roma'ya dönüşünde görülmemiş eğlenceler ve kutlama törenleri yapılmış.*

Plutus: *Zenginlik tanrısı. Lasion ile Demeter'in oğlu. Zeus, hediyeleri dağıtırken hak gözetmesin diye gözlerini kör etmiştir.*

Hybla: *Sicilya'da aynı adla üç şehir var. Büyük Hybla, Küçük Hybla,* sonraları Megara denmiş. Hybla Heraea. Hybla balının hangisinden geldiği bilinmiyor.

Epikuros: *Sakız adasında doğmuş, Yunanlı bir filozof.*

Sardis: *Batı Anadolu'da Lydia krallığının başkenti.*

Parthia: *Horasan.* Buranın halkı savaşçılığı ile tanınırdı.

Thasos: *Ege denizinin kuzeyinde bir ada. Altın madeni bulunurdu.*

W. Shakespeare

JULIUS CAESAR

- Antonius ve Kleopatra
- Atinalı Timon
- Bir Yaz Gecesi Rüyası
- Coriolanus
- Fırtına
- Hamlet
- Huysuz Kız
- IV. Henry
- Julius Caesar
- Kral Lear
- Macbeth
- Onikinci Gece
- Othello
- Romeo ve Juliet
- Size Nasıl Geliyorsa
- Soneler
- Venedik Taciri
- Yanlışlıklar Komedyası
- Yeter ki Sonu İyi Bitsin

ISBN 975-14-0235-2